

ЛЕМКІВЩИНА
ЛЕМКІВСЬКА
1979

Ч. 1

НАША ЦІЛЬ: ОБ'ЄДНАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ЕТНОГРАФІЧНИХ ЗЕМЕЛЬ
У ВІЛЬНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ДЕРЖАВІ.

OUR MOTTO: THE UNITY OF UKRAINIAN ETHNOGRAPHIC TERRITORY
IN FREE UKRAINIAN STATE

ЛЕМКІВЩИНА

КВАРТАЛЬНИК

РІК I ЧИСЛО 1 ВЕСНА 1979

видає

ФУНДАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ЛЕМКІВЩИНИ

з рамени:

СВІТОВОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ЛЕМКІВ
ОРГАНІЗАЦІЇ ОБОРОНИ ЛЕМКІВЩИНИ
І ОБ'ЄДНАННЯ ЛЕМКІВ КАНАДИ

адреса

"Lemkivschyna"
P. O. Box 651 Cooper Station
New York, N. Y. 10003 USA

РЕДАГУЄ ВИДАВНИЧА КОМІСІЯ

РІЧНА ПЕРЕДПЛАТА 5.00 ЦІНА ЧИСЛА 1.50

ПРИЄДНУЙТЕ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ ЖУРНАЛУ

"ЛЕМКІВЩИНА"!

Редакція застерігає собі право виправляти мову, скорочувати та корегувати статті. Передрук матеріалів з "Лемківщини" дозволяється при умові подання повної назви журналу. Прислані матеріали Редакція не повертає

ЧИ ВИ ЗЛОЖИЛИ ВЖЕ СВОЮ ПОЖЕРТВУ НА
"ФУНДАЦІЮ ДОСЛІДЖЕННЯ ЛЕМКІВЩИНИ"?
ЯКЩО НІ, ТО ЗРОБІТЬ ЦЕ СЬОГОДНЯ! ЧЕКИ І
МОНІ ОРДЕРИ ВИПИСУЙТЕ:

"THE LEMKO RESEARCH FOUNDATION"
і шліть на адресу:

The Lemko Research Foundation
P. O. Box 651 Cooper Station
New York, N. Y. 10003 USA

ЗМІСТ

Дорогі земляки, широка українська громадо!	1
Вітаємо В. Мороза	3
В. Мороз: Гостинець	3
К. Мицьо: Лемківщина в 1918 - 1919	4
Пресова новинка з КПЛ. III СКВУ	5
Тарас Шевченко — маляр. У. Л.	6
Такий був початок — М. Черешньовський розповідає	10
Б. Антонич: Батьківщина. Теслів син	13
В. Мороз: Україна	13
Є. Сверстюк: Матері страдницьі	13
Лемківщина й Надсяння (мапа)	14
К. Мицьо: Марія Остромира	16
М. Остромира: Лемківщина в огні	16
Б. Антонич: Уривок	19
Дарка: Гейже в дорогу	20
Б. Антонич: Пісня бадьорих бродяг	23
У пам'ять друга А. Мицьо	24
Листування	24
З життя організації	25
Ой верше, мій верше	26
Дерев'яна архітектура українських Карпат	28

На обкладинці: Лемківські ниви

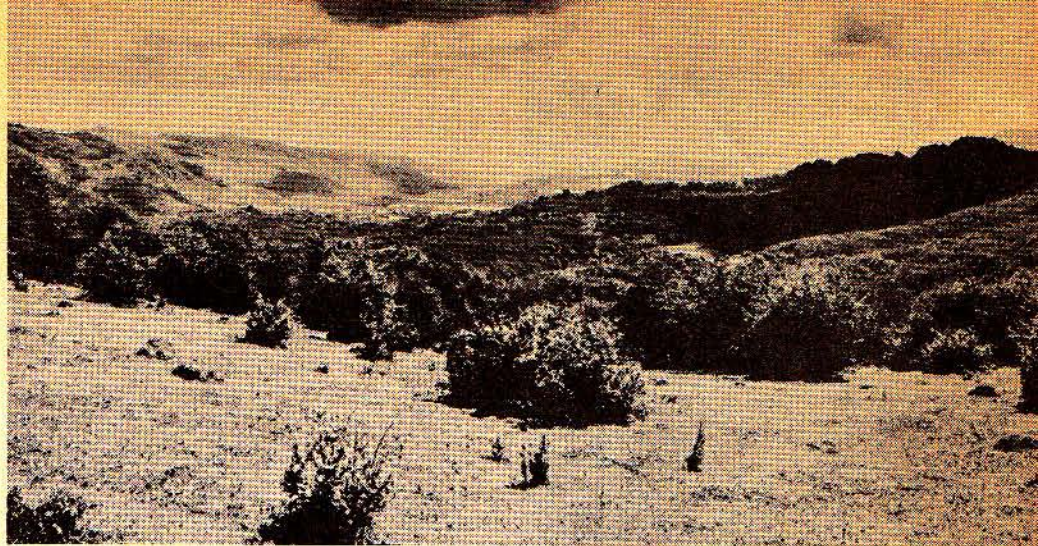
ДОРОГІ ЧИТАЧІ

Маємо шану повідомити Вас, що згідно з рішенням Президії Світової Федерації Лемків, видавання газети "Лемківські Вісті" в Торонті, Канада, з початком 1979 р. припиняється. На її місце СФЛ доручила "Фундації Дослідження Лемківщини", в Нью Йорку, ЗСА, видавати журнал-квартильник під заголовком "Лемківщина", якого перше число дозволяємо собі вислати на Вашу адресу. Сподіємось від Вас замовлення з передплатою і сподіваємось щедрою пожертвою на видавничий фонд. Без цього (з огляду на великі кошти) висилку 2-го числа будемо примушені стримати.

АДМІНІСТРАЦІЯ "Лемківщини".

Printed in U.S.A.
by Computoprint Corporation
335 Clifton Ave, Clifton, N.J. 07011

ДОРОГІ ЗЕМЛЯКИ, ШИРОКА УКРАЇНСЬКА ГРОМАДО!

Перед Вами перше число нового українського журналу — "Лемківщина".

Ми глибоко віримо в те, що Ви приймете його в пороги Ваших гостинних хат з належним зрозумінням і любов'ю.

Може у когось з Вас зродиться сумнів про потребу появи нашого журналу, може дехто з Вас заперечує навіть доцільність існування регіональних організацій, виходячи з założення, що вони розпорошують громадські сили? Можливо, Ви належите до цих мрійників, що хотіли б об'єднати всіх?

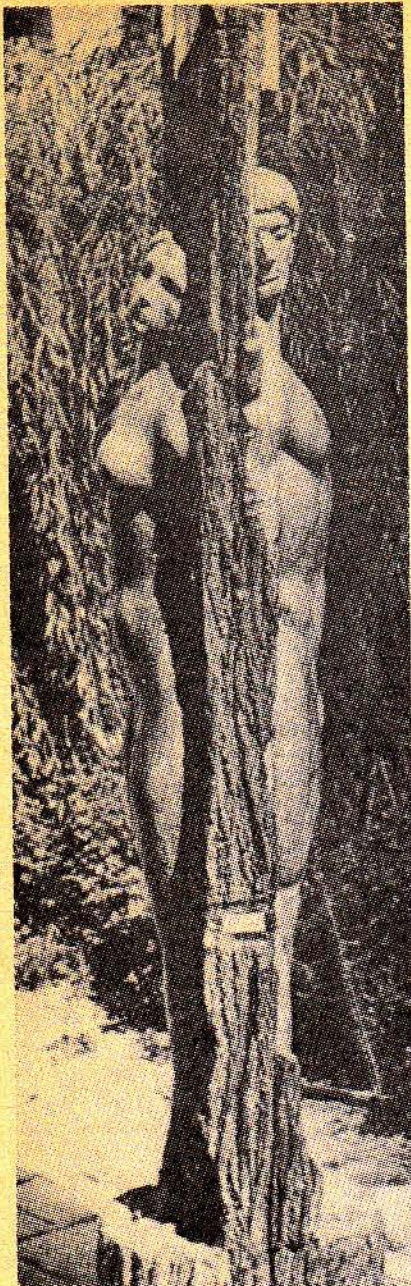
Ви мали б рацію, коли б Ви знайшли якусь магічну формулу як звести всіх людей до однієї організації, і так розгорнути її працю, щоб вона могла охоплювати своєю активністю цілий вахляр громадських і людських проблем. Це було б найбільше громадське чудо.

На жаль ми добре знаємо, що в практичному житті це неможливо. Люди об'єднуються звичайно під оглядом політичного думання, професійного знання, культурного зацікавлення і регіонального походження, закладають різні товариства і розвивають свою активність по лінії їхнього зацікавлення.

Джерелом творення регіональних організацій є природний людський сантимент і прив'язання до чогось знайомого, близького, рідного. Немає, мабуть, між нами таких, які в затиші своїх власних думок, поруч гамору і турбот щоденного життя, не повернули б увагою в минуле і не шукали б там прикритих заслоною часу і віддалі спільно пережитих хвилин, знайомих облич і близьких серцю краєвидів. Часто гнані бажанням наговоритись про минуле, ми шукаємо нагоди зустріти своїх ближчих земляків, а тоді даємо серцю волю — наговоритись скільки душа бажає.

Ці саме людські прикмети а також бажання нести допомогу рідному краю в боротьбі з ворожими польськими і москвофільськими облудними ідеями, були головною причиною заснування в 1933 р. першої зорганізованої одиниці емігрантів з Лемківщини. В імені правди треба признати, що до перемоги української ідеї на Лемківщині причинилися великою мірою лемки-емігранти. Вони з далекої Америки, Франції і Канади за тяжко зароблені гроші будували на Лемківщині чудові церкви, народні доми, читальні та безліч придорожних хрестів і каплиць.

Організація Оборони Лемківщини мала ще одну важливу місію до сповнення, а саме — закріплювати серед свого членства соборницький спосіб думання і любов до України, заохочувати їх до участі в інших загальноукраїнських організаціях, щоб в той спосіб охоронити їх від впливу москвофільства старого чи нового випуску.

Л. Терлецький. Бескид і Черногора

Після насильного виселення в роках 1945-1947, ситуація українців в Польщі радикально змінилася. Зникли з поверхні землі українські села, а тим самим немає вже українських парафій в колишньому розумінню того слова. Адміністративним способом відбувається послідовне нищення решток українських культурних пам'яток, включно із зміною тисячолітніх назв українських сіл і міст на польські. Наступ на українців в Польщі іде з різних напрямів, які інколи хоч себе взаємно поборюють але відносно українського питання доповняються.

Українська Греко-Католицька Церква в Польщі підлягає Польській Католицькій Ієрархії. Трапляються випадки, що представники цього Костьола накладають на українських священиків ряд обмежень, аж до заборони вінчань, хрищення і похоронів.

З другої сторони польський уряд при допомозі масових середників інформації — радіо, преси, телебачення, кінофільмів і публіцистичної діяльності представляє українські визвольні змагання на протязі історії, а особливо під час II-ї світової війни в крайньо фальшивому світлі. Польське Міністерство Оборони Народової видало незчисленну кількість книжок і публікацій з українською тематикою, якими засипано всі книгозбірні і бібліотеки Польщі, випущено масу фільмів. В одних і других представляється героїв української визвольної боротьби як звироднелих садистів, обмежених тупоумів і злочинців. Здоровий розум підказує, що того роду фільми і книжки мають чітко намічену ціль, а саме — зашіплювати почуття меншевартості серед української молоді і підсичувати традиційну польську погорду і ненависть до всього що українське.

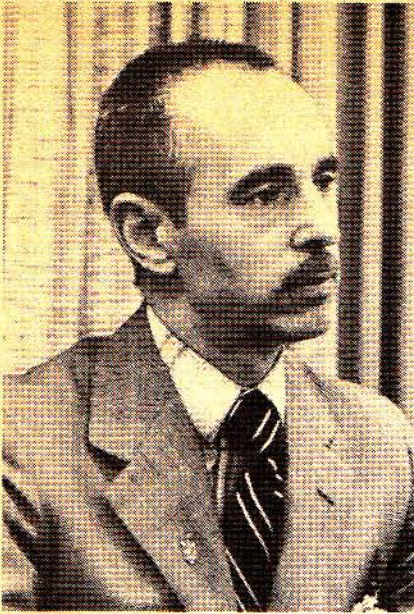
Оця змінена ситуація в якій доводиться жити українцям в сучасній Польщі, як також обмежені можливості допомоги в інших формах заставили нас шукати нових форм оборони, на яких ООЛ буде зосереджувати свою діяльність.

Для кращої координації праці лемків закордоном, як також для використання деяких можливостей протесту на міжнародному форумі, в 1973 році створено Світову Федерацію Лемків, яку і досі очолює проф. д-р Іван Гвозда. Заходами СФЛ і ООЛ в 1977 р. створено Фундацію Наукового Дослідження Лемківщини.

Ціллю ФДЛ є розкривати фальші польських писань про Лемківщину, насвітлювати факти в їх історичній правді, зберегти для історії культурні надбання Лемківщини, об'єктивно й науково обстоюючи її право і бажання бути невідомою частиною майбутньої Вільної Української Держави. Беручи все повище до уваги, як також загальне незнання проблем Лемківщини серед українського загалу, Фундація Дослідження Лемківщини вирішила видавати журнал "Лемківщина".

З нашого журналу немов із вершка Лемківського Бескиду, відкриються перед Вами, Дорогі Читачі, мало Вам ще знані шляхи історичного минулого Лемківщини і її змагання до єдності з Україною. Ви запізнаєтесь з визначними людьми Лемківщини — тими відданими орачами твердої народної ниви — що промощували нам шлях до освіти і національної свідомості. Ви зустрінете також тих, що жертвою своєї молодості і життя хотіли здобути нам волю. Ви довідаєтесь про села, на місці яких тепер ліс росте, про церкву з якої вже сліду немає, віднайдете вірша, пісню чи казку, яку може ніколи не знали і не чули, або давно призабули.

Спільно з Вами, Дорогі Читачі, ми будемо слідкувати за працею, успіхами і невдачами, тих наших нечисленних Братів, яким по довгих роках вдалося повернути з вигнання у рідні сторони, і тих розкинутих по цілій Польщі і цих що на еміграції. Спільно з Вами ми будемо стежити чи десь на горизонті нашого еміграційного Лемківського Бескиду не з'явиться людина, якій треба подати руку, привітати теплим словом і пригорнути до нашої великої родини, яку об'єднує спільна мета — боротьба за Вільну Соборну Українську Державу.

*В.П. Валентин Мороз
Український Народний Союз
Джерзі Ситі, Н. Дж.*

Вельмиповажаний і Дорогий Пане Мороз!

Блискавкою облетіла світ радісна вістка про Ваше звільнення з російської каторги. Вашим звільненням радіє кожна людина доброї волі, а українська людина зокрема.

Лемківська громада у Вільному Світі нещодавно відзначала 30-ліття великої руїни на Лемківщині та інших землях Закарпаття — насильного і масового виселення українців у 1947 році на польське заслання, звідки й досі не дозволено їм повернутися на рідні відвічні землі. Несправедливість, яку нам вчинили, свіжа у нашій пам'яті, а наша справа повинна бути близькою кожній чесній українській людині.

В імені власнім і в імені найбільш західньої вітки Українського Народу, організованої у Світовій Федерації Лемків, дозвольте переслати Вам наші щирі привітання та побажати доброго здоров'я, багато сил та енергії до дальшої наполегливої праці для добра Українського Народу і української справи.

Із глибокою та щирою до Вас пошаною

Слава Україні!

Валентин Мороз. Світлий Р. Голяк

Проф. д-р Іван Гвозда
Голова

Мігр Микола Дупляк
Секретар

ГОСТИНЕЦЬ

ВАЛЕНТИН МОРОЗ

Ще день, ще ніч — завтра...

Увійдеш до мене із серпневого дня — засмаглий, чорноокий, у вишиваній сорочці з темногарячими грудьми...

У холоді сирих вуглів, у ненагрітому царстві сірого зимна — явишся мені золотим птахом з далекої Волі.

Випустиш на стіл золотого півня — могутню музику серпневих ранків. І на всьому, з чим явишся, горітиме поцілунок Волі: на гарячому вишитті з Гуцульщини, на окриленості погляду і на мелодії слів. І вже не винесу тобі гостинця, що ніс через дорогу заєць, бо ти вже завеликий. Будеш сидіти за столом на тамтому боці. З плечима, що вже зарисувались по-чоловічому твердо. Будеш чекально приглядатися до мене: а з чим прийшов?

І за кожним разом все більше голоду в твоїх очах, і кожного разу все тяжчають гостинці, що їх приносять тобі.

Колись... ти тоді один день прожив на світі, і світ перемінився на велику пісню, а в мене перший раз ворухнулася тривога: з чим прийду?

Бо вже є ти, — а я ще ніякий.

Бо вже є ти, — а я ще випадковий.

Бо вже є ти, — а я ще не став собою.

Ти розгорнув у мені крила, а крила — то неспокій. І вже ніколи не гамувалася тривога: з чим прийду?

■
Так я виковував дужість — бо є ти.
Вже маю з чим увійти до тебе.
Винесу худу постать тобі назустріч — тверду і тонку, як гартоване лезо.

Ще винесу радість — від того, що я чистий.
Бути в усьому чистим — для тебе.

Ще винесу міць свою, гартовану в холоді двометрових мурів, у вічній вологості сірого присмерку.

Ти вже підеш, а я щось візьму від тебе — щось дуже своє і знайоме — і понесу в тюремні ночі на мою постіль, тверду і чисту, в моє зголодніле чекання. Воно дуже м'яке і зворушливе, але з голками, немов їжак, і нікому не дається в руки.

Воно потоне в мені без останку і буде довго не озиватися, але потім з нього закамяніє велика твердість.

Ще день, ще ніч — завтра...

Вже маю з чим увійти до тебе...

Подаровано Синові до дня народження

3 січня 1974 року

Поширювана на Україні у відписах, ця поезія у прозі була передрукована в ж. "Сучасність", 1974, ч. II, стор. 3-4.

ЛЕМКІВЩИНА В РОКАХ 1918-1919

Друга половина 19-го століття, така багата у великі зміни, принесла духове відродження — поневоленим європейським народам, що потрясло основами тогочасних імперій.

З усіх українських земель, найкращі умовини до національної праці були тоді в Галичині. Там постало багато товариств та організацій наукового, культурного й економічного характеру, які охопили своєю діяльністю всі ділянки громадського життя. В короткому часі виростили нові, хоч нечисленні, але ідейно наснажені кадри українських національних апостолів. Вони сіяли зерно правди і любови до України і надію в її краще майбутнє. А тому, що твердинею на якій зберігся український нарід, було наше село, вони присвятили багато часу і праці для піднесення національного, економічного і культурного рівня села. В багатьох селах і місточках зорганізовано товариства "Просвіта", Рідна Школа і Сільський Господар, які зуміли розбудити й активізувати під національним оглядом широке коло народних мас.

Першу читальню "Просвіти" на Лемківщині зорганізовано ще 1892 року, однак в загальному треба ствердити, що долею населення Лемківщини з українського боку до кінця 19-го століття майже ніхто не цікавився. Вона майже повністю була кинена на поталу москвофілам, які маючи за собою великий відсоток священиків, зуміли задурманити душі лемків ворожими ідеями поки вони мали змогу запізнатися з рідними-українськими. Про якусь замітнішу просвітну працю з української точки погляду можна говорити доперва в першому десятилітті 20-го сторіччя. Про невеселу дійсність і відношення сил свідчить факт, що з вибухом Першої світової війни, на приблизно 300 лемківських сіл, було 109 москвофільських читалень ім. Качковського і тільки 22 українські читальні "Просвіти".

В роках війни прийшло значне усвідомлення лемків в українському напрямі. До цього значною мірою причинився контакт населення з українськими вояками австрійської і російської армій, військова служба лемків, участь в УСС і УГА, а навіть перебування в російському полоні в Україні.

Географічно склалося так, що у східній Лемківщині провідну роль відіграли лемки-українці, які в 1918 р. проголосили т. зв. Команецьку Республіку, тоді коли в західній Лемківщині провід захопили лемки-москвофіли і створили т. зв. Руську

Лемківську Республіку. В одному лемки українці і москвофіли були згідні, а саме, що ні одні, ні другі не хотіли належати до польської держави.

Команецька Республіка уважала себе частиною Західно-Української Народної Республіки, тоді коли провід Руської Лемківської Республіки, робив заходи для приєднання Лемківщини як автономної частини до Чехословаччини.

Пригляньмося дещо ближче цьому найдалше на захід висуненому фортпостові Української Держави. В тому самому часі, коли в Галичині відбувався Листопадовий Зрив, українці південної частини сяніцького повіту в багатьох селах відбували свої віча і вже 5-го листопада 1918 р. створили український уряд — Повітовий Комісаріят з осідком у Вислоці і проголосили Українську Команецьку Республіку. Творцем і організатором цієї "республіки" був адміністратор Вислока — великий український патріот, о. Пентелеймон Шпилька. Йому допомагали Гриць Судомир — учитель, о. Михайло Криль — парох Прелук, і булавний Володимир Курка.

Повітовий Комісаріят під проводом Гриця Судомира мав під своєю владою 30 сіл. В усіх селах діяли громадські уряди, пошта й озброєна станиця міліції. На терені Команецької Республіки було понад 1000 озброєних бійців. Головнокомандуючим усіх станиць був булавний Володимир Курка, а йому допомагали підстаршини: Щуровський, Андрій Кир, Іван Гайдош і Василь Свистун. Міліціонери мали невеликий панцерний поїзд, який діяв на залізничній лінії Лупків — Загір'я.

Дня 19-го грудня 1918-го року поляки з Сянока зробили перший більший наступ на села Куляшне, Щавне і Команчу; підпалили кілька хат і почали грабувати і бити населення. У відповідь на це українські міліціонери з Прелук, Команчі й інших сіл пішли в протинаступ, розгромили поляків, здобувши при цьому 60 рушниць і кілька скринок амуніції. Після цієї поразки, поляки довгий час не могли здобутися на якусь більшу акцію.

Провід Комісаріату здавав собі справу з того, що він не зможе власними силами відбити більшу акцію польських військ, тому вислав делегацію до Стрия, щоб в обласній команді прохати допомоги для Команецької Республіки. І хоч тоді в стрийській команді було 40 старшин і 1100 підстаршин і вояків, полковник Коссак порадив делегації боронитися власними силами поки на Лемківщину не прийдуть

чеги. Як воєнну "допомогу" дав делегатам 2 рушниці...

Так прийшов день 22-го січня 1919. День Української Соборности а одночасно кінець Команецької Республіки...

Вже 21-го січня 1919 р. поляки зробили наступ з 3-х сторін на Команчу і Виспик. Українські міліціонери зібрались на горі Могилі і пішли до протинаступу. Перелякані поляки змушені були відступити, але в міжчасі вони дістали з Загір'я допомогу, що заставило українських міліціонерів відступити з Команчі.

Розгром Команецької Республіки не означав припинення боротьби. Цілу зиму і весну відбувалися на Лемківщині менші і більші бої про які історія мало знає. Згадаймо хоч би деякі. На деякий час Тісна в ліському повіті стала пунктом опору. Командантом в Тісній був сотник кінноти О. Вільчинський а потім Пилипенко-Богун. 7-го квітня 1919-го року поляки одним баталіоном обійшли через чеську границю і

зробили напад на Тісну. Сотенний Пилипенко-Богун зробив засідку на поляків, розбив цілий баталіон, здобувши зброю і полонених.

Коли 15-го травня розпочалася більша офензива польського війська, українська команда в Тісній дістала наказ перейти до Чехословаччини, де наші вояки були роззброєні і інтерновані. На еміграції в Чехословаччині опинилися також інші активні члени Лемківського Зриву, між ними і творець Команецької Республіки, о. Пентелеймон Шпилька. Ці що не виемігрували опинилися в польських тюрмах, між ними також о. Михайло Кріль і Гриць Судомир.

Хоч визвольна боротьба на Лемківщині (як і в цілій Україні), не принесла довготривалих наслідків, то вона мала цю добру сторінку, що духово розбудила і заактивізувала політично нашу землю і всупереч всім перешкодам, український національний світогляд на Лемківщині переміг. Національна зрілість лемків проявилась в їх масовій участі і безприкладному героїстві в рядах УПА.

Пресова новина з Комісії Прав Людини III-го СКВУ

На III Конгресі СКВУ, в листопаді 1978 р., відбулася сесія Комісії Прав Людини (КПЛ). Як зазначено в рекомендаціях КПЛ, права людини це: права політичні, права національні, релігійні та соціальні права. КПЛ зарекомендувала дальше, що права людини на Україні повинні стати одною із найважливіших плятформ у боротьбі проти переслідування українців.

Точки I і XII підкреслюють факт, що боротьба за права людини в Україні, це частина загальнолюдської боротьби. У точці I: "Під універсальним гаслом боротьби за права людини, змагання України за свободу знайшли широкий і позитивний резонанс у вільному світі, поглибили можливості конкретної співпраці з іншими визвольними правозахисними рухами в ССРСР та сприяли політичній мобілізації ширших кругів української спільноти в діаспорі". КПЛ покликається на міжнародні організації — Об'єднані Нації та Міжнародну Амнестію, як і інші правові організації, і закликає, щоби підняли справу права людини на Україні. У точці XII: "КПЛ всеціло підтримує борців за національні, політичні, релігійні та соціальні права людини в Україні, і шле свій палкий привіт ув'язненим, засланим та переслідуваним українським патріотам, домагаючися їх звільнення зі сов'єтських тюрем, концтаборів, психіатричних в'язниць і заслання (...). Зокрема КПЛ підтримує змагання жидівської меншини в Україні за свої національні та релігійні

права та на право еміграції з ССРСР та домагається повернення депортованих кримських татар у Крим".

Останню XIII точку резолюції рекомендував бувший політв'язень та офіційний представник закордонної української гельсінгської групи, Леонід Плющ. Л. Плющ, спільно з бувшими політв'язнями, Надією Світличною та генер. Петром Григоренком, також представником закордонної гельсінгської групи, представили справу заслання лемків поза границі Лемківщини. У точці XIII: "**КПЛ звертає увагу СКВУ на порушення релігійних і національно-культурних прав української меншини в Польщі, Чехословаччині та Румунії, а зокрема закликає Конгрес та українство у вільному світі домагатись повороту депортованих польською владою українців на їхні споконвічні землі.**"

Включення справи виселених лемків в резолюції Оборони Людських Прав важне тим, що це дає ще один аспект в їх обороні та включає акцію їх переселення в світову опінію.

За Резолюційну Комісію Конференції КПЛ та III СКВУ

*/ — / проф. Б. Боцюрків, сєн. П. Юзик,
Андрій Бандера, О. Ковальська*

Рекомендації прийнято в цілості Резолюційною Комісією III СКВУ

Тарас Шевченко. Автопортрет 1857 р.

Тарас Шевченко, якого згадуємо звичайно у березні (це ж бо місяць його народин 9. ІІІ. 1814 р. та смерти 10. ІІІ. 1861) для нас передусім поет, кобзар, який оспівував минуле та сучасне йому, заповідав

майбутнє України з усіма величними, гарними, а теж смутними та важкими проявами.

Його слово було для нашого народу рушійною силою, надхненням. Та захоплюючись творами його пера, ми начебто поставили в тінь творчість його пензля та олівця. Насправді важко сказати чи був він кращим поетом чи малярем.

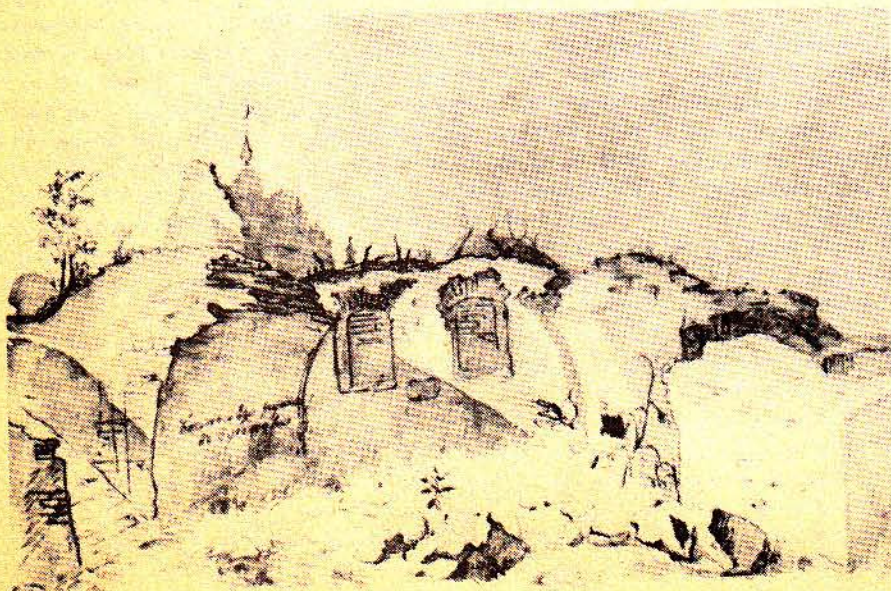
Коли ж приглядатися репродукціям його картин, то не можна стриматися від захоплення та подиву. Він не тільки був творцем реалізму в українському образотворчому мистецтві, але коли б не був відгороджений від світових мистецьких галерій, заняв би там одне з визначніших місць.

Якби його картини уложити хронологічно то постав би своєрідний "живий образ" його життя. Ми побачили б людей, з якими зустрічався, пейзажі країн куди переїздив чи де жив, картини з побуту людей, серед яких жив. Його автопортрети, а залишив він їх біля 30, сказали б нам про його внутрішні переживання бож вони, так як його портрети, передавали не тільки зовнішній, але і психологічний образ людини.

Хоч не всі його картини заховались, то й число тих які існують, вказують на величезну мистецьку продуктивність. При тому слід взяти до уваги, що малював він навіть тоді, коли застосовано до нього, підписану особисто царем Миколою І, заборону малювати й писати.

Спробуймо у великому скороченні накреслити малярський життєпис Шевченка.

Зачати його треба від того часу, коли він малим хлопцем розмальовував стіни батьківської хати та рисував своїх товаришів однолітків, коли "пас ягнята

Т. Шевченко. Богданові руїни в Суботіві. Аквареля. 1845

за селом". Про це він згадує у своєму деннику.

Вже як круглий сирота шукає можливості вчитися малювання у дядя, одного чи другого. Один з них вичитав з ліній його руки, що не буде з нього тільки маляр, але ані швець, ані бондар. Коли врешті знайшов можливість вчитися у місцевого художника, то треба було йому, як кріпакові, йти на службу у пана Енгельгарта, де виконував завдання "козачка".

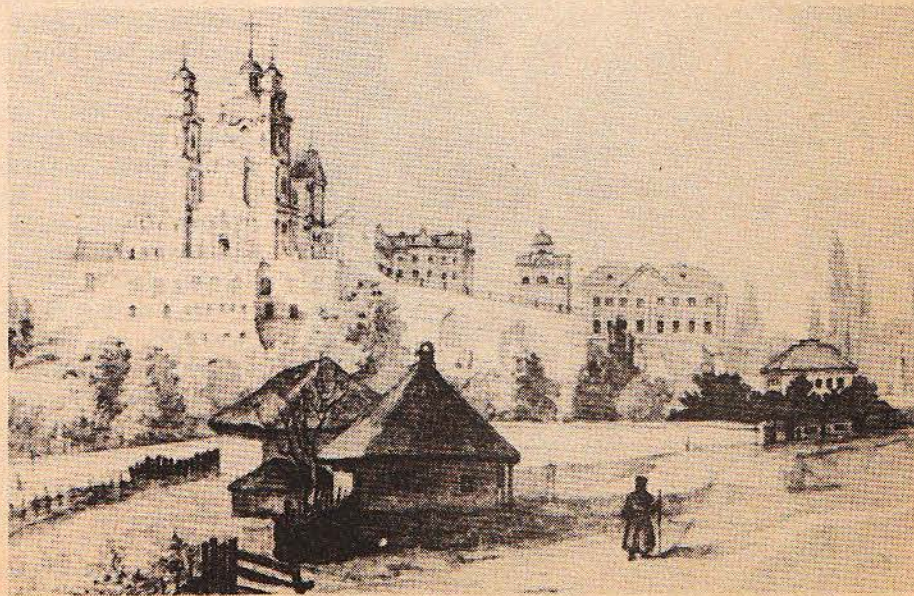
У тій ролі перебував він у Вільні, де навчався у учня славного художника Рустена, а потім у Петербурзі. Там віддав його пан до майстерні Ширяєва, надіючись мати власного художника. Помагав молоденький Тарас при розписах петербурзьких палаців та Великого театру, для якого виконував самостійні проекти композицій та арабесок. Вдень працював, а, користаючи з "білих петербурзьких ночей", ходив малювати статуї у парку. Там теж зустрів його маляр Сошенко який впровадив до Товариства заохоти мистців, де Шевченко ходив на вечірні курси. Там теж познайомився з проф. Карлом Брюлловим, якого впливи видно у картинах Шевченка з тих часів. Малює тоді композиції на теми античної історії, історії Руси-України (Смерть Олега, Смерть Богдана Хмельницького і т. д.), які мають дещо театральний характер, але теж акварельні портрети з натури.

Він все ще є кріпаком. І як це не дивно, але волю одержав він за ціну картини. Карло Брюлов намалював портрет поета Жуковського на те, щоб розіграти цю картину на лотерії з якої гроші пішли на викуп Тараса Шевченка з кріпацтва. Від квітня 1838 року Тарас Шевченко є вже вільною людиною і може вступити до Академії Мистецтв. У малюнках з того часу слідний вплив Карла Брюллова, але теж помітне тонке відчуття натури та реалістичне представлення баченого. Автопортрет з того часу показує нам

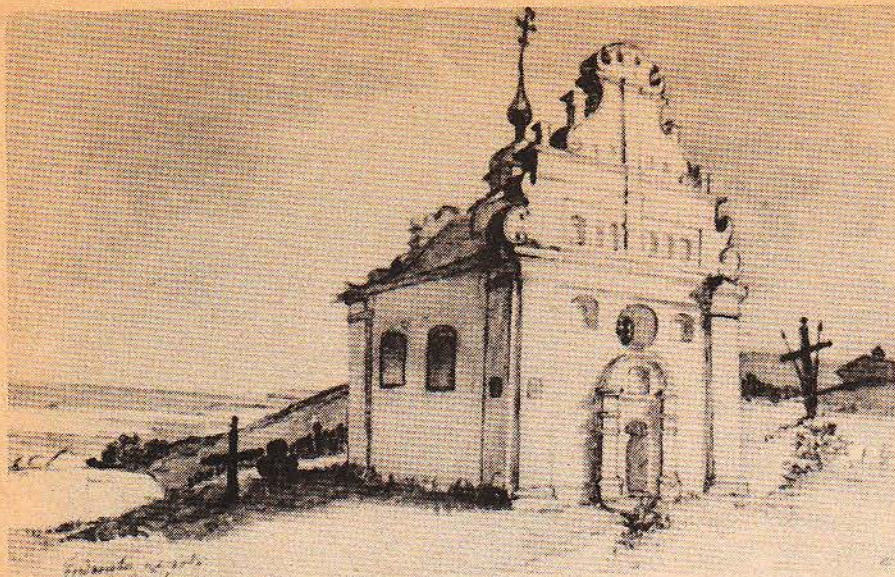

Тарас Шевченко. Портрет Г. І. Закревської. 1843

молоду людину, яка з відвагою та рішучістю глядить на світ.

Т. Шевченко. Почаївська Лавра з півдня. Аквареля. 1846

Тарас Шевченко. Богданова церква в Суботіві. Аквареля. 1846

У 1843 році Шевченко відбув поїздки на Україну. Попередила його там уже слава, тож відкрилися для нього двері передових українських домів. Про цю подорож говорять нам численні портрети, але теж картини з селянського побуту "На пасіці",

"Селянська родина", "Хата батьків" та інші. Тоді то теж назрів задум Шевченка періодичного видання "Живописна Україна". Мало воно складатися з трьох циклів 1) види, які визначаються красою або є пов'язані з історичними подіями, 2) побут 3) історичні сцени. Із задуманих 12 вдалося видати в Петербурзі 6.

Друга подорож Шевченка в Україну відбулася уже після закінчення Академії Мистецтв у 1845 році. Він їде туди як член археографічної комісії. Про цю подорож сказати могли б змальовані з натури історичні та архітектурні пам'ятки.

У 1847 році Шевченка затверджено на посаді вчителя малювання на Київському Університеті, але арешт його за участь у Кирило-Методіївському братстві перебиває цю працю. Шевченко засланий до Оренбурзької кріпости, як рядовий солдат з забороною писати й малювати, яку підписав особисто цар Микола I. Помимо цієї заборони він малює.

І знову його картини це історія його життя в неволі. У 1848 році їде він як член експедиції на Аральське море і його картини зображують усі етапи цієї експедиції а окремий цикл з життя й побуту казахів не тільки дає поняття про цю країну, але теж дає відчуття глибоко людське відношення автора до тих людей.

1850 року за порушення заборони писати та малювати Шевченка знову арештують і засилають до Новопетровського укріплення на півострові Мангишлак. І знову геологічна експедиція вириває Шевченка з цілковитої неволі. Його завдання це зарисовувати країну яку досліджували в пошуках за кам'яним вугіллям. Знову краєвиди, та цикл сепій з життя казахів. Малює серію "Притча про блудного

Т. Шевченко. Дві дівчини. Офорт, акватинта. 1858

Т. Шевченко. В Корсуні. Туш, перо. 1859

сина" (з 12 задуманих виконав 8) сцени з казарми, барельєф "Трію" і багато інших. Часто деякі постаті з картин дивляться на нас Шевченковими очима, бо малює він себе, наприклад, в постаті Діогена, Робінзона Крузоє, чи в такій картині як "Шевченко малює товариша".

1857 року Шевченка звільняють. Повертається з неволі по Волзі, через Астрахань і Нижній Новгород. Знову пейзажі, портрети. Портрети виконує радо італійським чорним та білим олівцем. Особливо цікавить його граверство. Честахівський твердить, що Шевченко ввів до техніки офорта нові засоби, винайшов нові інструменти. Стає він відомим художником. У 1860 році Академія Мистецтв надала йому звання академіка за досягнення в галузі гравюри. Сам Шевченко особливо цінить цю техніку, яка дає можливість поширювати мистецтво серед ширших кіл людей. За три роки життя на волі вийшло нове видання Кобзаря та Буквар. Плянує теж видання підручників з історії, арифметики.

За останні три роки свого життя намалював шість автопортретів. Видається начебто шукав сам себе. У 1861 році вмирає, маючи 47 років.

Минуло більш століття від того часу. Поступ культури й цивілізації не злагіднив, а навпаки загострив умовини, в яких живуть і страждають люди на "нашій не своїй землі". Коли Шевченкові твори, які він малював у неволі, збереглися, то Стефанії Шабатурі не тільки заборонили малювати, але й знищили усі її твори. Ще й досі актуальні для сучасного покоління слова Шевченка "караюсь, мучусь, але не каюсь".

У.Л.

"Н.Ж." — III 1977.

Тарас Шевченко. Казахський хлопець дримає біля грубки. Сепія 1848-1849.

Т. Шевченко. Сліпа з дочкою. Ілюстрація до поеми. Олівець, сепія. 1842

ТАКИЙ БУВ ПОЧАТОК...

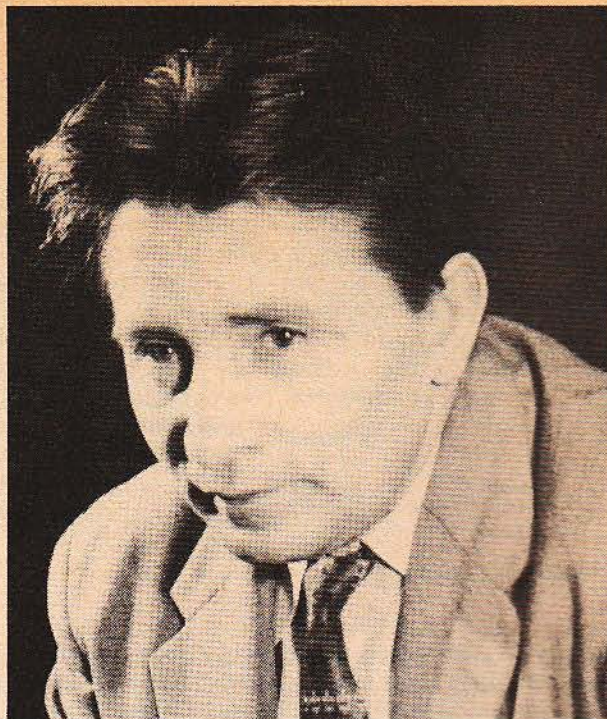
МИХАЙЛО ЧЕРЕШНЬОВСЬКИЙ
РОЗПОВІДАЄ

(На основі звукозапису,
зладила Меланія Чайківська)

Михайло Черешньовський відомий всім нам, які живемо на американському континенті, як творець пам'ятників Лесі Українки в Клівленді, Торонто та на Союзівці (Кергонксон), погруддя Романа Шухевича-Тараса Чупринки, та цілої низки скульптур визначних осіб, як Йосифа Грняка, Валентини Переяславець, Віри Левицької, Юрія Стефаніка, Роми Прийми та інших. Його іконостас в церкві св. Івана Хрестителя в Гантері та свічник, це шедевр різьбарського мистецтва. Це очевидно далеко не вичерпує усього, що створив Михайло Черешньовський. Незалежно від мистецької творчості, він веде курс різьби, впроваджує молодших у це нелегке мистецтво. Він теж є головою ОМУА — Об'єднання Мистців Українців Америки. Замість його біографії хочемо почути історію його творчого шляху від нього самого. У цьому числі перша його розповідь, яку, на основі звукозапису, написала молода співробітниця "Лемківщини" Меланія Чайківська.

Як батько помер, я мав п'ятий рік. Вже тоді я починав щось вирізувати, але це було так, як робить дитина. Коли мені пішло на сьомий рік, я вже починав майструвати різні речі. Перше що я хотів зробити це були гудзики, щоб пришити їх до сорочки. А чому так було? Чи тому, що це мені подобалося, або що я це любив? Ні, не тому! Тільки тому, що і мама і сусідки потребували гудзиків, щоб пришити до льняної сорочки. Льняні сорочки вони мали, бо самі робили полотно, але гудзиків ніхто не робив. А треба ж було тих гудзиків, так, що вони відрізували від старих сорочок і пришивали до нових. Я вже таким малим бувши уважав, що треба б якось їм допомогти, то ж почав робити гудзики. Я дивився на куповані гудзики, що їх робили жиди та й думав: "З чого вони можуть бути зроблені?" А вони ж були з "перлової маси". Я дійшов до того, що вони напевно роблені з кости, із звірячих ребер: корови чи інших.

Пам'ятаю як я такий перший гудзик зробив. Я мав сокиру, якою колись батько дрова рубав. Вона була для мене ще затяжка, то ж я брав топориче під паху, так що не рукою підносив сокиру догори, а напросто-вувався дуже, аж згинався назад. Так коров'яче ребро перерубав. Тоді сокирою розколов і почав всередині діркувати кістку. Потім в потоці на шорсткому камені "шпилював" і був дуже радий, що я таке видумав, що на камені можу це стерти. Але ж ішлося про те щоб той

гудзик зробити круглим. Я не мав поняття, що існує якийсь компас чи циркуль. Тою ж сокирою розрубав і на камені з водою заокруглив. Пам'ятаю як я перший гудзик заокруглив. Я бачив, що він не такий уже круглий, але я не міг зробити його круглішим. Ну, добре, але там ще треба дірочки пробити, щоб можна пришити цього гудзика. А в мене було шило, бо тато колись направляв черевики. Я поклав гудзика на камінь приложив шило і вдарив сокирою, а воно розколося. Мене це дуже зажурило; я так напружувався, а воно розколося. Коли я йшов звідтам, то мені прийшло на думку, що то не треба було сокирою бити, а треба це шило заострити, як долітце, а тоді крутити. Я був певний що так дірки зроблю. Але я вже не чекав аж заокруглю один такий гудзик. Я просто взяв ребро і в тім ребрі дуже скоро зробив дірку. А тоді придумав зробити собі таке шило-долітце, а в гудзику зробити ямку, а тоді в ній чотири дірочки і тоді легше буде затримати круглість. І це мені дуже добре пішло. Але все одно, коли я мав уже щось сімнадцять гудзиків, то сусідка, що прала на потоці шмаття побачивши це сказала: "Дуже добре ти те робиш, воно буде пасувати до льняних сорочок, але чому в тебе кожний гудзик іншої величини"?

Я не годен був зробити так, щоб чотири гудзики були однакової величини, хоч вони вже були приблизно округлі, мали чотири дірочки і вже можна було їх пришити. Але коли я вже почав щось добре робити то воно вже мене не тішило. Хотілося робити якісь інші речі.

Потім я робив "сцизорики" — ножики. Перше робив такі з дерев'яними ручками, щоб бараболю було

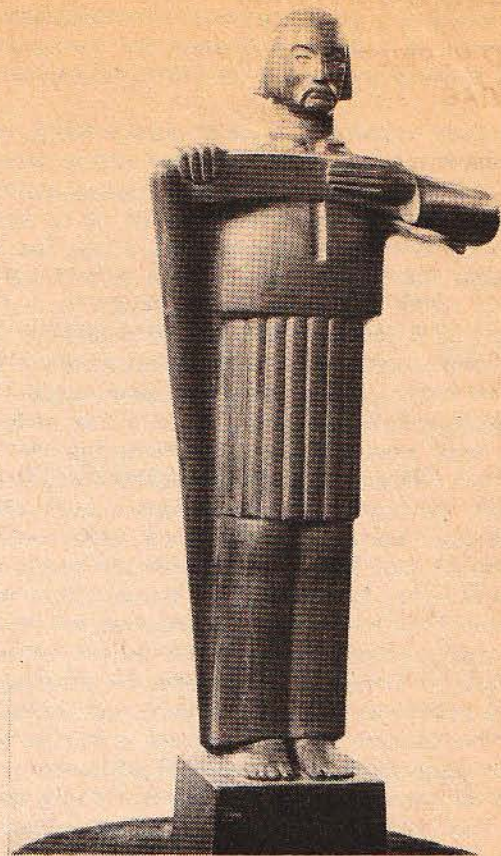
чим стругати. Навіть такі, які тоді появилися (це вже не був мій винахід), що ніжик бере такої самої грубости лушпину з бараболі, а при кінці є такий "шпіцик", щоб можна "очка" з бараболі файно вибирати.

Потім я почав робити скрипку. Вкінці зробив досить добру, тільки не мав поняття, який матеріал іде на скрипку. Тепер я вже знаю приписи, бо ходив до школи в Коломиї і грав досить добре на скрипці. Мені професор казав "або скульптура, або скрипка". Він казав мені 5 годин денно грати на скрипці то я покинув скрипку і лишився при скульптурі.

В нас було дуже добре дерево на скрипку; не береза, але "трепета", або осика. Таке дерево можна дуже легко поколотити. На селі дощок чи чогось подібного не можна було дістати. Я докладно знав як скрипка зроблена, вмів від такої скрипки взір нарисувати, сокирою все витесати і потім крайчик вистругати. Я мав дворучний ніж від батька і такий стілець що його притримується ногою і стружеться дерево до себе. Головку я вже добре накрутив, а струни були з військових телефонів. Воно грало. Можна було настроїти ті чотири струни. В селі були якісь музиканти, то нерозумно приходив пробувати, і вона їм досить подобалася, та моя скрипка. Вона довго існувала, але куди ділася не знаю. Коли скінчив скрипку, почав різьбити.

Не знаю чому я почав різьбити, бо я ніколи нічого різьбленого не бачив, тільки те, що в церкві на іконостасі. Я ходив до двох церков: наша парафія належала до Балигороду, і там була велика, мурована церква. Там був великий іконостас. В селі була дерев'яна церкочка і теж був іконостас. Мені тоді те все дуже подобалося. В Балигороді в церкві були два ангели такі, що в них лише голова і крильця на боках, без тулуба. Я завжди ходив на них дивитися, і дуже їх любив. Один трохи більше підсміхався і він мені більше сподобався. Я дуже хотів такого ангела вирізьбити в дереві і відлїти з "свинцю" тобто з олова. Того після війни було у нас багато, бо гарматні кулі мали олов'яні кульочки. Можна було їх на залізній ложці на вогні розтопити. Всякого металю в тих повоєнних часах можна було багато знайти. Ножики до різьби я, очевидно, робив сам: долітця, долотарізиці, які тільки захотів я міг зробити, гартувати й острити. Потім я почав різьбити декоративні різьби і топірці. Коли молодий женився, треба було для нього і для дружби топірця. Були різні палиці. На Гуцульщині вже Бог-зна відколи відливали топірці. В нас, на Лемківщині, того не було. Думаю що ті які я вперше бачив були зроблені в Тиролі, в Австрії, або десь близько Швайцарії. Ті топірці позаду рівні, а ці з Гуцульщини мають із-заду щось вроді меншого топірця, як літера Т. А цей був рівний то і я почав такі робити. Я робив їх з орлами, з головою орла. Я пізніше побачив, то такі робили в Закопанім чи коло Кракова. Коли я почав ті топірці робити то міг на них вже заробити. Я міг продати для молодого і дружби за цілого золотого, або 70 грошів, а це були великі гроші.

На такому топірці на його ручці що йде вниз у я

Косар — різьба в дереві. Шкільна праця Михайла Черешньовського

ставив дату. Для молодого дата була важлива — день його весілля, місяць, рік. А там ще його ім'я. Далі я ще різьбив таку рослину, що у нас називається "кручений панич". Вона цвіте синім цвітом, а бильце чи корінчик довгий і крутиться. Я рисував це на топірці олівцем, а потім вирізьблював. Цілий топірць був різьблений таким орнаментом. Але я тоді не знав нічого про політуру чи якусь фарбу. Я навіть не знав, що як це запустити кілька разів олією, то воно стає відпорне проти води і дістає гарний тон. Мої топірці скоро брудилися, тому треба було їх шанувати.

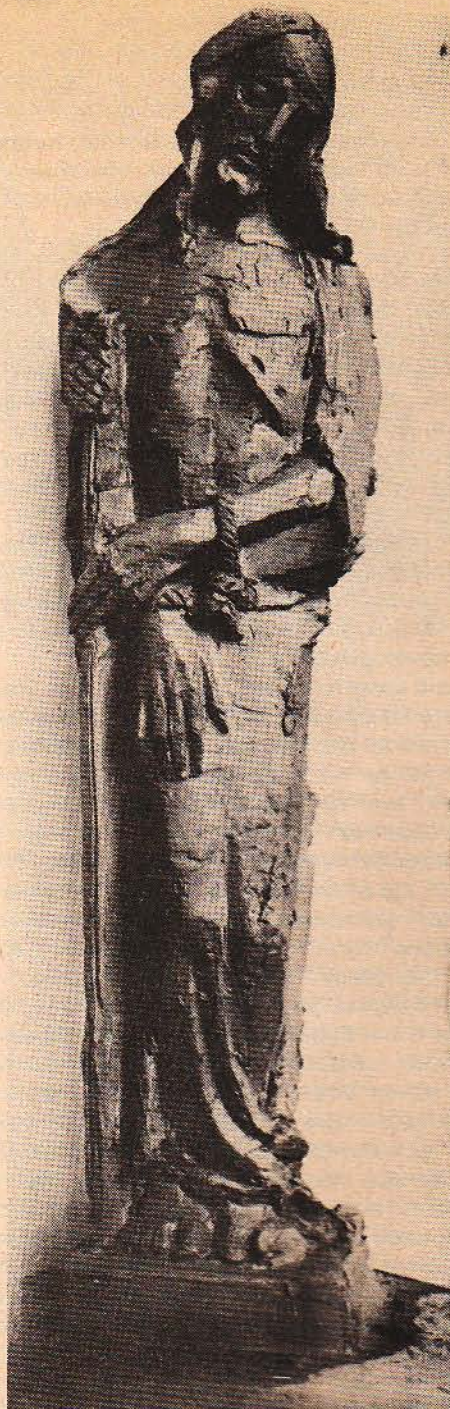
Рік за роком пройшло сім літ і я вже мав 10 чи 12 років. Я вже різьбив гарні речі. Але ж нас було четверо а мама сама на малій господарці в Карпатах. У нас був, правда, стрийко, та коли наш батько помер, йому тільки йшло на 12-ий рік. Зразу після війни було страшно тяжко. Ми дуже бідували, тому моя мама не любила щоб я займався чимось "таким-во". Треба було возити гній і робити все на господарці, а я того не вмів. Повезу гній — переверну. Я вже був такий, що до того не дуже надавався. Часом мене мама била за те, що я різьбив. То я переставав, і лише як був з коровами, на посовиську, тоді різьбив. Інколи я ставав на багато раніше щоб різьбити поза хатою. Так я нарізьбив щось аж 16 топірців! При тому, як я вже згадував, я теж робив

ангелів. Потім вирізьбив таку зозульку, досить велику, що сиділа на галузці, з дерева грушки. Я те все від мами ховав. Тримав на стриху у снопах (як пшеницю вимолотять, в'яжуть грубі снопи (околоті) на січку для худоби).

Одного разу не дійшовши ще до хати, я почув, як мама плакала перед сусідкою. Був якраз четвер перед Зеленими Святами. Мама жалілася, що ні одної бараболі, ні одного зерна в нас нема. Що не то щоб якісь Зелені Свята зробити, але й нема що їсти. Тоді я собі пригадав про мій сховок і така думка мені прийшла, що треба це добро десь то продати. А де можна продати? В Балигороді в суді, бо лише в суді є пани — більше їх немає. І я, так як був, зайшов з другого боку хати на стрих, забрав різьблені речі, щось 12 топірців і зозульку бо всього не міг забрати. Так, як був одягнений, побіг якнайскорше до Балигорода (щось три кілометри), щоб вспіти, доки пани ще були в суді. В кожному разі, по-дорозі до Балигорода я мусів сім разів перебігати малу річку, бо вона перетинала стежку. Кожний раз, коли я перебігав цю річку, я старався мити ноги і каменем їх тер, бо ноги були як кора на дереві. Та це нічого не помагало. А що мої гачі* були закороткі, то я їх натягав щоб закрити ноги, але не годе був накрити. Прибігши до містечка, Балигорода, я поквалцем розложив різьбу на сходах суду. За якої півгодини пани вийшли з суду. Я взагалі не знав як то буде. Може мене наженуть звідти? Вони вийшли і кожний хватав скільки міг якнайскоріше. Як взяв два топірці, то вже тримав, як взяв один то вже тримав один. Спершу брали в руки, а потім почали питатися кілька то коштує. Але я не знав скільки то коштує. Так, що вони почали мені самі платити. Я дістав тоді за ті топірці 49 злотих польських. Порядну корову можна було купити за ті гроші! А зозульку взяв такий Копач (Він помер тут в Америці).

Я дістав тоді 49 злотих, але не мав кишені, де сховати б ті гроші. В кулаку тримав і тою самою стежкою через ту саму річку біг так, що аж вода розплюскувалася на боки. Я вже був герой — з грішми ішов додому. Прибігши додому я зразу дав гроші мамі і сказав, що я продав ці топірці що їх від неї ховав. То мама ще більше плакала тепер, ніж перед тим до тої сусідки.

Моя мама була дуже гарною людиною. Пам'ятаю, коли я приїхав раз зі школи, а в нас була посуха. Наш потічок не був такий великий. Коли приходила посуха, потічок висихав і всі риби, що були в потічку, збиралися до одної глибшої калабаньки і чекали аж буде дощ. Пам'ятаю, як мама носила воду з другого потоку, щось 18 відер води, і доливала в калабаньку. А риби лежали вже одна на другій і завмирали. А мама носили воду, щоб вони дочекалися дощу. Можна б сказати, що треба було цю рибу вибрати з води,

Христос. Шкільна праця Михайла Черешньовського

* перламутри

* наждак

* гачі — штани з качаного полотна

БАТЬКІВЩИНА

Жовті косатні цвітуть на мокрих лугах,
як за днів дитинства, в кучерявій млі.
Вилітають ластівками стріли з лука,
білі стріли літ.

Оси золоті в чарках троянд розквітлих,
мокрі зорі куряться під сизий вечір.
Ще горить твоєї молодості світло,
хоч новий десяток літ береш на плечі.

Слухай: Батьківщина свого сина кличе
найпростішим, неповторним, вічним словом.
У воді відбилися зорі і обличчя,
кароокі люди і співуча мова.

ТЕСЛІВ СИН

Дубова скриня, в скрині пісня і сокира.
Сокирою хвалив щодня твій батько Бога.
Твій дід теж тесля був. Стоять церкви чотири,
що ними завершив своє життя убоге.

На жаль, твоя долоня вже не до сокири,
не мрії з дерева тесатимеш крипаті.
Так відлітають птахи наших гір у вирій
долин квітчастих, на дівчата й льон багатих.

16 березня 1935

Докінчення. ТАКИЙ БУВ ПОЧАТОК

зварити і з'їсти. Мама, можливо, була б і так зробила,
тоді, коли не було посухи, але не тоді коли риба
гинула. Пам'ятаю це.... та нераз про це думаю.

В нас всі люди були такі гарні, всі мали таку душу,
бо жили в природі і з природою і, певно, були близько,
найближче Бога.

Отож потім, коли я ці гроші дав мамі, вона
накупила бараболі і збіжжя і всього, так, що ми мали
досить.

А про ту зозульку, що попала пану Копачеві, він
мені потім сказав, що коли мені платив, то знав, що
вона була далеко більше варта, але він був тільки
судовим писарем і багато не заробляв. Але він ту
зозульку і той свій топірець собі не залишив, а післав
до Львова, до якихось знайомих, щоб вони знали, що є
такий хлопець, що такі речі робить. А ці зі Львова
вислали топірець до Коломиї, де був музей, що його
організував пан Володимир Кобринський. Той музей і
декан місцевої парафії на підставі зозульки і топірця,
вписали мене в Коломиї до ремісничої школи на різьбу
(скульптуру).

Це такий був початок.

УКРАЇНА

Сонячна червінь, важка чорнота —
твої барви
вигнуті вії летючих тополь —
твоя пісня
сплетені берла трирогих богів —
твої знаки
сивого степу нічне шепотіння —
молитва
сонячний присок на синьому небі —
знамено

★

ЄВГЕН СЕРСТЮК

МАТЕРІ — СТРАДНИЦІ

Далека, самотня й далека,
у цілому світі одна,
дні і ночі, у студень і спеку,
до мене летить вона.
Рідна, як пісня з колиски,
тиха, як свято волинське.

Готова завжди до страждання,
до горя, до болю і втрат,
вона віддала б останне
й терпіла сама стократ,
щоб доля мене ласкала,
щоб лихо мене минало.

Але у безсонні ночі,
як ноги і руки гудуть,
гнітять її сни пророчі
про терням вкриту путь.
Що я не такий, як люди,
і щастя мені не буде.

Навколишки в тихій молитві,
як страдниця і як свята,
благає вона захистити
і небо мені пригорта.
А потім свої скорботи
топить у вічній роботі.

Розгойдані темні хвилі
лягають в тюремні сни
і носять уламки милі.
То образ її між них,
чи тільки страждання безкрає?
Я знаю: любов не вмирає.

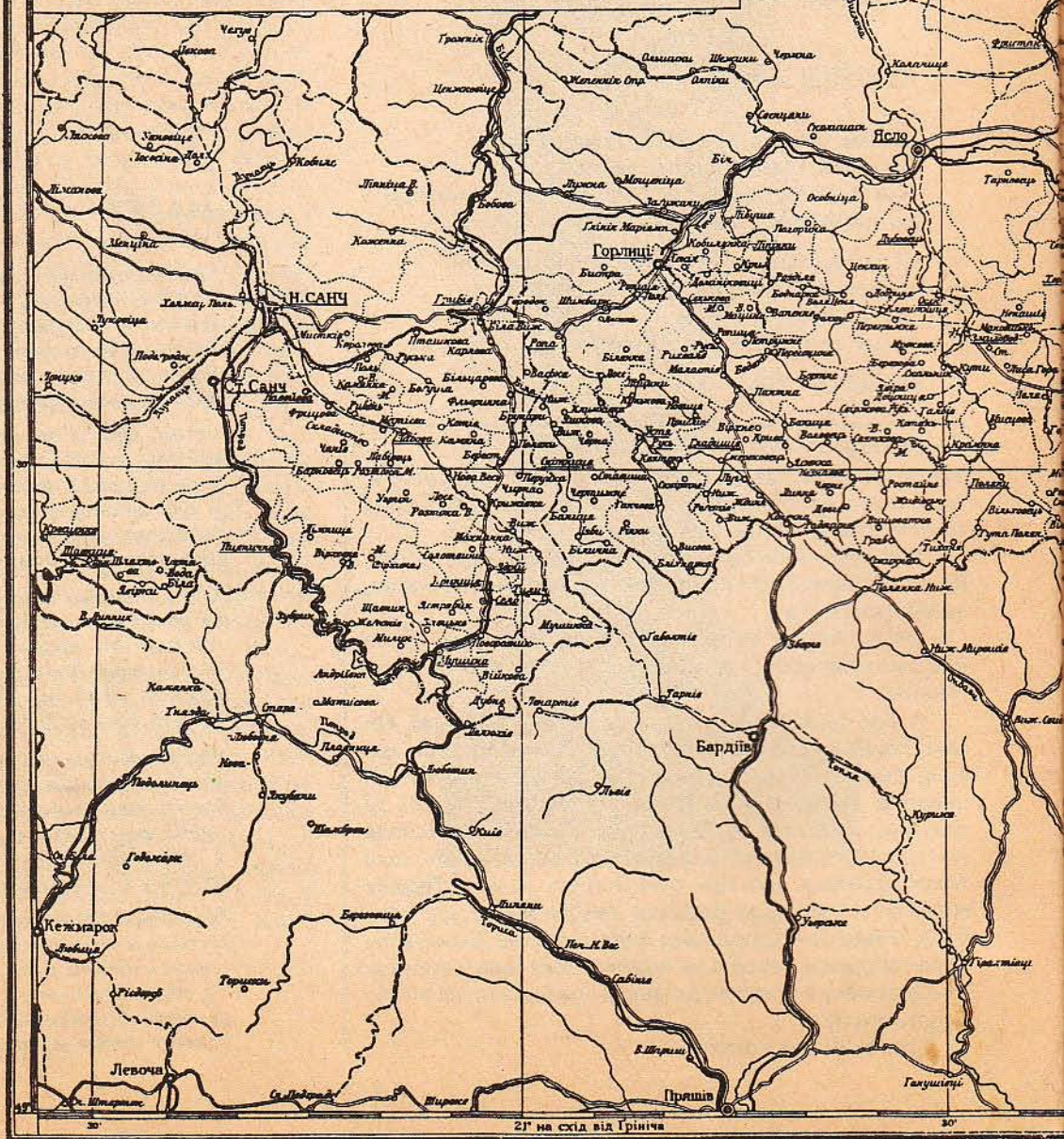
В.Кубійович-М.Кулицький

ЛЕМКІВЩИНА Й НАДСЯННЯ

Мірило 1:400.000

5 0 5 10 15 20 25 км

● Оселі з населенням 25.000 мешканців	▬▬▬▬▬▬ Відкрита територія: а - крайня, б - волостай
● " " 10.000 - 25.000 " "	▬▬▬▬▬▬ Границя лісу
● " " 5.000 - 10.000 " "	▬▬▬▬▬▬ - - - - - дистриктів (областей)
● " " 2.000 - 5.000 " "	▬▬▬▬▬▬ - - - - - крайгій (округів)
● " " менше чим 2.000 " "	▬▬▬▬▬▬ - - - - - збірних громад (волостей)
▬▬▬▬▬▬ Білі шляхи	▬▬▬▬▬▬ Однорайкові залізничні шляхи
▬▬▬▬▬▬ Дворайкові залізничні шляхи	▬▬▬▬▬▬ Вузликівки " "

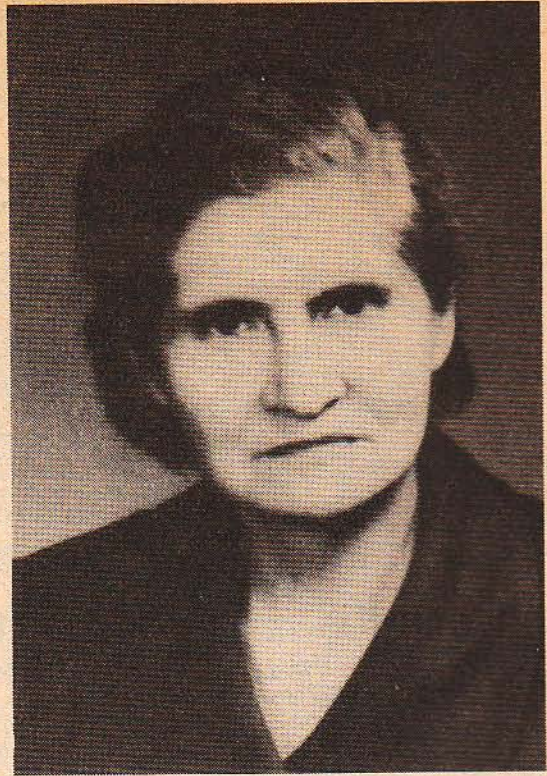
МАРІЯ ОСТРОМИРА

(18. X. 1900 — 28. X. 1969)

Цього року промине десять літ від дня смерти знаної української письменниці, Марії Остромира.

Остромира — це літературний псевдонім; родинне прізвище письменниці — Лоза, по чоловікові — Маковська. Вона народилася 18-го жовтня 1900 р. у свідомому підльвівському селі Підберізці, в родині середньозаможних хліборобів. Родинні відносини, в яких виростала Марія, були повні любови, пошани і розуміння, що без сумніву мало позитивний вплив на її духовий розвиток. Особливо тепло згадує письменниця в деяких оповіданнях взаємовідносини з своєю матір'ю. Помітний вплив на долю письменниці мав її дідю по матері — Федор Чинило. Він своїм авторитетом в родині, одобрив пропозицію її матері — післати Марію даліше в школу.

Перший раз Остромира переступила шкільний поріг перед закінченням шостого року життя. Початкову школу закінчила у рідному селі. В 1912 р. Марія поступила до приватної "виділової" школи Українського Педагогічного Товариства ім. Тараса Шевченка у Львові, а відтак до учительської семінарії. Поборюючи всі труднощі в навчанні, що були наслідком воєнного часу, Марія з успіхом закінчила

Письменниця — Марія Остромира

МАРІЯ ОСТРОМИРА

ЛЕМКІВЩИНА В ОГНІ

(уривки)

БАТЬКІВЩИНА КЛИЧЕ

На безмежних ланах Поділля саме дозрівали збіжжя, як всі знаки на небі й на землі вказували, що під сильним тиском большевиків, німці уступають з України. Кілька німецьких дивізій, що входили в склад XIII армійського корпусу, а з ними й Українська Дивізія, були розташовані в районі Бродів, щоб заступити шлях большевицькій силі, яка посувалася в напрямі Львова. Чверть століття минуло від пам'ятного Листопадового Зриву 1918 року, як оце в половині липня 1944 року збройна сила Галицької Волости стала знову до боротьби з Москвою.

І як колись, у "Чотирикутнику смерті" пропало галичанам "сорок тисяч квіту", так і тепер брідський котел став тією могилою, що поглинула тисячі синів Галицької Волости. Впали вони на рідних полях під Бродами. А частина тих, яким удалось вирватися із того пекельного кітла, перейшли до загонів УПА.

Большевики кинули були на фронт куди більше артилерійських батарей і танків, як мали їх німці. Їхні літаки хмарами уносились над фронтом, тоді, як із німецької сторони не видно було ні одного літака. Та німці вже й не ставили опору, тільки відстрілювались, і через Перемищину та Засяння відступали на захід. Українське населення тих районів принишкло, бо там зараз же почали діяти большевицькі партизани. Водночас збирались теж і польські банди та нападали на українські села.

Та ось почали переходити через Перемищину і озброєні сотні УПА. Принишкли села раптом заврушилися і почали виходити назустріч своїм оборонцям. Вітали рідне військо та гостили, чим могли. Але повстанці задержувались тільки на день-два, і маршували далі — на Лемківщину.

В одному селі біля Балигорода задержалась на дводенний відпочинок одна із тих повстанських сотень, які туди переходили. Люди раді були

школу в 1919 р., здала іспит перед польською державною комісією, одержавши учительський диплом, проте, на жаль, ніколи не одержала учительської посади. Польська влада нерado давала українським учителям працю на українських землях, а на польській землі Остромира відказалася їхати.

В 1921 р. Марія вийшла заміж за студента медицини — Юрія Маковського. Д-р Юрій Маковський був родом з Лемківщини, з якою в'язало його багато споминів. Ще як молодий студент, він був членом українського драматичного гуртка в Лиську. За його ініціативою в 1912 р. основано в селі Гуменному читальню "Просвіти". Керуючись незбагнутим саентиментом до гір, д-р Маковський на місце своєї першої лікарської праці вибрав село Тісна на Лемківщині. З уваги на те, що лікарські прибутки в Тісній були дуже обмежені, Маковські задержались там приблизно тільки один рік.

Після короткого перебування в Комарні коло Львова, при кінці 1927 р. вони переїхали на Гуцульщину до села Жаб'є, а в 1931 р. до села Яблінці над Білим Черемошем, де проживали до 1939 р. Під час Другої світової війни, Маковські кілька разів міняли місце свого побуту, а в липні 1944 р. покинули рідну Україну і подались з дочкою і зятем на еміграцію.

Перейшовши всі злидні таборового скитальського життя, у 1950 р. приїхали до ЗСА і поселились в містечку Лянкестер. Працювали в Бофало — д-р Маковський в лікарні, а Марія Остромира в кравецькій робітні; вільний час присвячували громадській праці. Померла Марія Остромира 28-го жовтня 1969 р. в Лянкестері, де її поховано біля чоловіка д-ра Юрія Маковського, що помер в 1963 р.

Громадський світогляд Остромира кристалізувався тоді, коли зроджувалася і закріплювалася ідея українського націоналізму. Молоде покоління виховане на творах Міхновського, Донцова, уважало за свій святий обов'язок популяризувати цю ідею серед широких кругів українського народу. Тому шкільна молодь вільний час переводила не тільки на розвагах, вона включалась в загальну громадську працю.

Не є припадком, що Марія Остромира ще дуже молоденькою студенткою була членом тайного самоосвітнього гуртка, в якому вивчали і аналізували ці теми, яких не могли вивчати в школах з причин урядових обмежень пануючих держав. Під час Листопадових Днів 1918 р. вона разом з іншими дівчатами працювала у Львові в кухні, де приготувляли харчі для українського війська. Коли українська армія опустила Львів, Марія повернула до рідного села і разом з іншими студентками працювала в зорганізованому там українськомu військовому шпиталі.

Для кращого відзеркалення, як важливіші події в українськомu громадськомu житті різьбили світогляд письменниці, проаналізуємо уривок її повісті "У досвітню годину". В цій повісті, яка має багато автобіографічного матеріялу, Остромира згадує 28-го червня 1914 р. — день Великого Здвигу Соколів і Січей, влаштований для відзначення 100 роковин смерті Тараса Шевченка.

*Як повинь пливуть щораз нові відділи
Січовиків із сіл усієї Галицької Волости. Всі вони
прямують на площу Сокола Батька.
Прокинувся старий город князя Лєва і онімів із
подиву. Та невже воскресла оце давня галицька
сила, яку похоронили вороги шістсот років*

несподіваним гостям. Стрільці зайняли квартири по хатах. Командир сотні, молодий проворний старшина, сам перевірював, чи всі його хлопці мають відповідне приміщення. Ось виструнчився перед ним якийсь підстаршина.

— Друже командир, зголошую, що ваша квартира недалеко звідси — у тій хаті з білими занавісками на вікнах. Кімната невелика, але чистенька. Спокійно відпочиватимете, бо там, крім газди, нікого більш немає.

— Дякую, друже вістовий! Але чому ви думаєте, що мені треба спокою, наче якомусь старому дідові? — посміхнувся командир.

— Та хоч ви, друже командире, молоді, то однаково не зашкодить, як заквартируєте у тихій спокійній хаті.

— Ну, як так, то ходімо до тієї вимріяної хати, — засміявся командир, який завжди був веселий, чи, може, старався таким бути.

— Добридень! Ну, що ж, пане господарю, приймете непрошених гостей? — сказав командир, увійшовши в хату.

— Хоч і непрошених, зате бажаних і сподіваних гостей, — відповів газда. — Не знаєте, пане командире, як нам завидно було, що по інших селах затриму-

валися повстанські сотні, тільки ми досі не мали того щастя. Тож прошу, пане командире! — сказав, відчиняючи двері до бічної малої кімнатки. — Може й тісно вам тут буде в цьому ванькирі, але затишно і спокійно, — посміхнувся якоюсь добрячою батьківською усмішкою.

— Кудиж там тісно! Але ж бо це чудова кімнатка і яка чистенька! Диивує мене, пане господарю, що ви самі і такий взірцевий порядок у вас у хаті.

— Сусідська дівчина приходиться кожної суботи, то й попряче і помие.

Командир розглядався по кімнатці. На вікні білі занавіски. При одній стіні ліжка, а над ним образ Божої Матері. При другій стіні стіл із двома кріслами, а над столом портрет Шевченка. В одному кутку шафа на одяг, а в другому етажерка на книжки. На горішній полиці етажерки — дві знімки.

— Чиї це знімки? — зацікавився командир.

— На цій першій я з жінкою та й дитиною. Це давня фотографія. Жінка моя ще молодою померла, залишивши дитину. А та друга — це матуральна знімка моєї дочки.

Командир саме тримав у руці ту матуральну знімку. На нього дивились із тієї знімки великі темні

тому? Невже воскресла? ... І понеслась січова пісня:

Гей, Січ іде — красен мак цвіте
Кому прикре наше діло — нам воно святе!
Гей, Січ іде — топірцями брязь!
В нашій хаті — наша воля, а всім зайдом —
зась!

Слава, слава, слава! — вітали українці міста
Львова цей величавий Здвиг, ... цю молоду буйну
силу народу, що згадавши славне минуле,
рвалась оце до світлого майбутнього".

Літературну спадщину Марії Остромири можна поділити на дві основні частини. До першої слід зачислити короткі нариси, які друковано в Ділі, Нашому Житті, Лемківських Вістях, Лемківському Календарі і інших. До другої частини творчості входять повісті й одне більше оповідання "Подай Керму". Назви виданих повістей: "У вирій", "Над Бистрим Черемошем", "У досвітну годину" і "Лемківщина в Огні"; інші затратились у воєнній хуртовині.

"Лемківщина в Огні" — це хронологічно остання повість Марії Остромири, що появилася друком вже після її смерті і якою замкнувся творчий шлях письменниці. Ця історична повість написана на основі споминів-хроніки командира Хріна і чотогого Островецького. Про мотиви які спонукали її написати повість "Лемківщина в Огні", письменниця сказала

очі дівчини-красуні. Все ще тримаючи знимку запитав:

— А чи ці книжки теж вашої дочки?

— Та її ж. Це я лиш декілька книжок для себе залишив, щоб було що почитати у неділю. А всі інші поскладав у скриньку та й заховав. Бо то, як ті польські банди нападають на село, то все нищать і рвуть.

— То це ваша дочка мешкає у тій кімнатці?

— Мешкала, але тепер її нема.

— Заміж вийшла? — запитав чомусь насторожено.

— Ні, не вийшла, але однаково її немає дома.

— Може виїхала кудись?

— Питаєте, чи виїхала?... — посміхнувся якимось сумно газда. — Не виїхала, а пішки пішла тією самою, що й ви, дорогою. Пішла, а я не зупиняв... Бо не було сили зупинити... — зідхнув. — Ну, але вам, пане командире, треба помитись з дороги. Я зараз же воду подам.

— Та куди там! Не турбуйтеся, пане господарю. У річці помийтесь разом із моїми хлопцями. Бачите, як вони вже плюскаються у воді? — сказав, поглядаючи крізь вікно.

— Та най вже буде по-вашому. Мийтеся і в річці, тільки скоро вертайтеся, бо певно голодні.

Командир миттю побіг до річки і скоро вернувся вмитий та відсвіжений. На столі ждав уже на нього підвечірок.

— Нічого такого вибагливого в мене немає — ось молоко та й свіжий хліб із маслом, — виправдувався господар.

сама у слові "Від автора"

"Несподівано попала мені в руки польська книжка: Ян Гергард — "Луни в Бещадах", Видавництва Міністерства Оборони Народової, Варшава. Не могла я спокійно читати тієї книжки. Залишала її на деякий час а опісля знову збиралась до читання. Що вже Сенкевич подвизався в паплюженні Хмельниччини, пишучи своє "Огнем і Мечем", та Гергард набагато перегнав його у спотворенні УПА. Одним словом — перевиконав норму.

Автор представляє в найтемніших кольорах усі сотні УПА, які діяли на Лемківщині, називає їх бандитами. Всі командири тих сотень, тобто сотенні з курінним Реном у проводі, теж бандити. Всі грабежі, катування та мордування українських селян, як і попалені села, що були ділом польського війська та польських цивільних банд, — автор переписав на конто УПА.

Зокрема з якоюсь садистичною насолодою розмальовує автор сотенного Хріна...

Прочитавши книжку "Луни в Бещадах", в якій на 636 сторінках автор із садистичною насолодою паплюжить УПА, я рішилась написати цю історичну повість "Лемківщина в Огні"...

Замість писати про нереальні постаті та фантастичні події, я зобразила постаті живі. А що до їхніх дій та їхніх героїських подвигів,

— Це ж найкраща їда! Щоб тільки завжди так було! Мені здається, що я дома, так якось затишно і привітно у вас, — говорив командир, зі смаком заїдаючи хліб із маслом.

А газда, усміхаючись, дивився на нього, наче на рідного сина. Такий якийсь близький був йому цей молодий веселий хлопець. Поглядаючи на нього, дивувався, як це такого молодого командира ціла сотня слухає.

Командир раптом схопився з місця, подякував за підвечірок і побіг до своїх хлопців. Зупинився над річкою, де ще мились деякі стрільці, а потім пішов уздовж селом. Зібрав чотюх та відбув із ними якісь наради. Як повернувся на свою квартиру, то привітний господар ждав уже на нього зі скромною вечерею. Сусідська дівчина подала до столу картоплі, помащені шкварками, яєшню і квасне молоко.

Командир поготорив із господарем на тему невідрадних відносин на Лемківщині. Дивувався, що господар бистро орієнтувався у всьому та на все мав свій власний ясний погляд. Хоч із подивом ставився до дій УПА, проте висловив сумнів, чи завзяті й хоробрі повстанці зможуть устоятися на довшу мету проти всіх тих ворожих сил, що будуть звернені проти них. Командир пильно подивився на цього розумного лемка і сказав:

— Хоч у нас тільки сотні і курені, а в них озброєні по зуби полки і дивізії, то ми однаково не припинимо нашої боротьби, не дозволимо, щоб вороги нищили нашу землю та в дикий спосіб знущалися над нашим

то вони були просто неперевершені. Інколи видаються навіть неімовірними, так що і найбільша фантазія була б невисли щось подібне створити.

Хай же вони, ці постаті, ввійдуть до моєї книжки під псевдами, під якими вони діяли, боролись і вмирали”.

Повість "Лемківщина в Огні" — це рідкість в нашій сучасній літературі. В книжці багато епізодів, що до глибини душі зворушують читача. Там на тлі чудового але суворого лемківського краєвиду, в гостинній лемківській хаті, немов на своєрідній канві, вимережила письменниця реальний образ героїчної боротьби УПА в роках 1944 — 1948. Ця повість, то свого роду непорушний монумент, яким увічнила Остромира не тільки легендарну УПА, але також українців Лемківщини за їх ідейність, гостинність, мужність і посвяту. Тому саме ім'я письменниці Марії Остромири дороге і близьке лемкам і воно запишеться золотими буквами в історію української княжої землі — Лемківщини.

народом. Хоч і загинемо у нерівній боротьбі, то хай ворог знає, що це наша українська земля та що вона мала й матиме своїх оборонців. Хоч і впадемо, то не здамося!

Говорив урочисто, наче складав присягу перед оцим газдою, представником zagrożеної Лемківщини. Глянув на годинник і знову поспішив до своєї сотні, бо це ж був час вечірної збірки.

На збірці видав відповідні накази. День був закінчений, ну і стрільці повинні би були йти на спочинок. Та вони якось не спішилися відпочивати. В селі ще довго гомоніли розмови та пісні. Не хотілось і командирові йти спати. Він, згідно зі своїм звичаєм, сам перевіряв стійки і застави, і золиш тоді пішов поволі в напрямі своєї квартири.

В саду біля яблунки зауважив лавочку. Сів і призадумався. Невже цієї весни пересиджувала тут ота дівчина, що на знімці? Сиділа та снувала свої золоті мрії... А кризь галузки, замаєні яблуневим квітням, моргали до неї зорі — долю ворожили. І виворожили! Повстанським кривавим шляхом пішла...

Не міг усидіти спокійно, пішов у хату.

— Ну, нарешті мої денні обов'язки закінчились, тож можу вже відпочивати, — сказав до господаря.

Авжеж, пане командире! Хоч і які ви молоді й непосидючі, то й вам належить якийсь відпочинок. Тож відпочивайте, здорові! — вказав на постелене ліжко. — Добраніч!

— Добраніч, пане господарю!

А все ж нескоро пішов спати. Наче щось потягнуло його у той куток, де стояла етажерка. Відкривав чомусь книжки, одну за одною, наче б там було щось заховане для нього. Ось Шевченків "Кобзар", "Захар Беркут", "Мойсей" та "Панські жарти" — Франка, "Земля" — Кобилянської... Раптом узяв до рук знімку дівчини і довго вдивлявся у вродливе поважне личко, і наче потонув у великих, темних очах. "Пішла тією, що й

УРИВОК

Боюсь згасити світло лампи, бо може стати ще страшніш, і ніч, розкладена на ямби, у серці вбилась, наче ніж.

Ніяк заснути! Кличуть півні, годинник б'є, і місяць лине. Мій сон, мій голос неспокійний в моїй трагічній Батьківщині.

ви дорогою..." нагадалися господареві слова. Не хотілось вірити, а однак це була правда: не побоялась, пішла... Де ж вона тепер і чи має де голову приклонити, тоді, як він оце вигідно відпочиватиме в її кімнаті? Кажуть, що сні, які сняться на новому місці, сповняються. Що ж присниться йому в цій маленькій чарівній кімнатці? Спав міцно і щось таки снилось йому. Але, як збудився вранці, то в цю ж мить поглянув у вікно, і все забув...

Як же скоро минули ті два дні відпочинку. Впродовж двох днів і трьох вечорів молодий командир переживав свою ідилію в тиші маленької чистенької кімнатки, що наводила на нього якийсь особливий настрій. Увесь час був під чаром тієї дівчини на знімці, яка ще недавно жила в цій кімнатці. І, здавалось, що був би вдячний долі, якщо б йому довелось і увесь вік тут прожити. Та час відпочинку минув і треба було рушати в дорогу. Перед відходом востаннє глянув на знімку, а тоді на відворотній стороні написав: "Щирий привіт від Б." Поставив світлину на етажерці і, згідно зі своєю веселою вдачею, став наструнко, наче перед живою людиною. Та насправді в його очах, на місці постійних блисків веселости появилась чомусь якась невтишена туга.

Сердечно розпрощався з господарем, наче з рідним батьком.

— Може стрінете колись мою Ганю, то поздоровіть її від мене, — сказав господар, проводячи командира аж до місця збірки сотні.

Та не тільки сотня, але і все село було там зіbrane. Повстанці рушили в похід. Маршували в напрямі зеленого Бескиду. Хлопці, бадьоро вибиваючи такт, співали:

*Гей, лісами, темними ярами
Марширують ріднії полки...*

Неодно зідхання понеслось услід за ними, неодна сльоза замерехтіла у синіх, чи карих очах... Десь у далі затихав відгомін повстанських ритмічних кроків і ледве-чутно гомоніла пісня:

*За чужее битися не будем,
До чужого краю не підем,
Для України ми усі живемо,
За Україну голови кладем...*

Продовження буде

Ми ж сонця ясного діти,
Вольного вітру брати.
Мали б сидіти-нидіти,
Мали б в дорогу не йти?

Гей же в дорогу,
В ясну путь,
Скинути з серця тривогу,
Вольним повітрям дихнуть!

Лемківський Бескид. Тарниця і Кремень

Цими словами почав Іван Франко щоденник зі своєї першої студентської мандрівки в гори, що відбулась літом 1884 р. Знайшла я ці слова у збірці поезій Каменяра і подумала, що можуть вони мені стати в пригоді, як мотто до цієї статті. І хоч мандрівка Франка-студента відбулась майже одне століття тому і була його першою зустріччю з горами — та всетаки в ній багато спільного з моєю цьогорічною, яка була вже другою в моєму студентському житті.

А студентів та інших молодих людей в цьому році знову приїхало багато. Мабуть, стає модним,

щоб молодий учасник уескатівського життя частину своїх літніх канікул проводив у горах разом зі своїми ровесниками. А, може, це не тільки мода, може це щось інше народжується в молодих серцях, щось, що спонукає до такої гірської мандрівки?

Наприклад — я.

"Сиджу" в горах весь академічний рік і здавалося б, що мої вакації повинні проходити біля моря, чи озера. Скільки ж бо можна тішитися горами?! А всетаки, я вже вдруге літом поїхала в гори. Пригадується мені розмова з товаришем зі шляху:

— А ти, чому приїхала в цей табір?

Село Поляни біля Дуклі

Поля біля Березова.

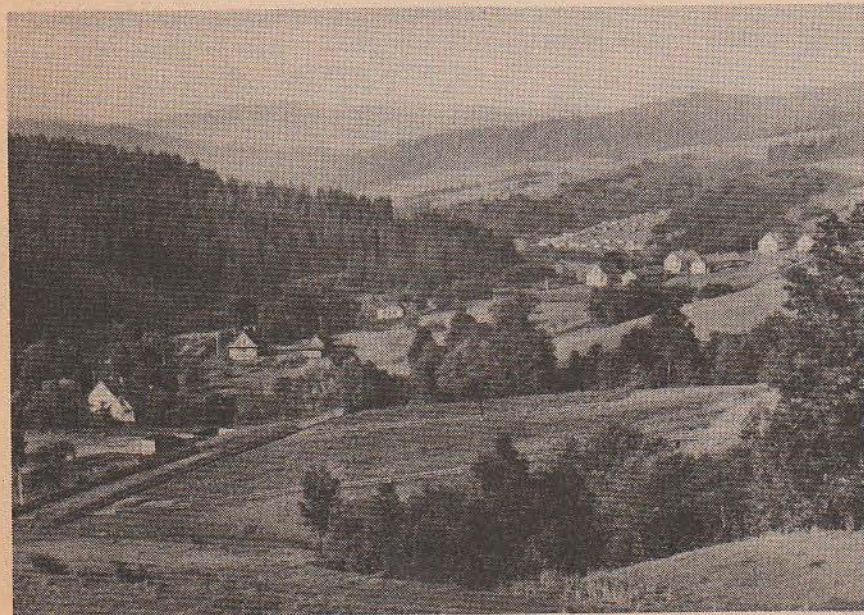
посвоєму, не цураються і не стидаються своєї мови; в кожній хаті своя газета, календар, українські книжки, вишивки. Це все само говорить про себе. І так ми не тільки між собою говорили посвоєму, але й мали ще змогу читати останні новинки, які друкувались у "Нашому слові".

Але Лемківщина, це не тільки гори, ліси, річки, лемки. Тут краєвиди своєрідні, а своєрідність цю створюють майстерно вкомпоновані і гармонізовані з цілістю, ставлені переважно на горбочках, сховані між левадами пам'ятки минулого. Це церкви — невід'ємний елемент лемківської землі, зв'язаний з нею як риби з водою, як дерево з землею. Стоять на сторожі кожного села і пригадують минуле.

Чи не найважливіші однак ці молоді люди, з якими доводилось ділитись всіми відчутими на шляху переживаннями, всіми радощами і смутком, якого, на щастя, не було багато? Вони ж творять

табір, без них нічого не було б. Бо, що таке табір, мандрівний табір? Це зустріч і мандрівка, це спів біля вогнища і на шляху, це ранній і вечірній туалет над річкою і... ще довго-довго можна було б перераховувати. Скільки ж осіб тут треба? Одну? — мало. Дві? — мало. Тут потрібний, а навіть необхідний цілий гурт. Від того, які будуть люди залежатиме атмосфера, самопочування учасників. Всі ж повинні бути такі, як "Той, що каже сміятись". А Богданові ніколи гумору не забракло. Вистачило його й іншим. Людям з різних закутків країни — з гір, з-над моря з-над озер. Кожен привіз з собою щось цікаве — крім того, що було в максимально обвантажених мішках, — щось, що викликало гумор, сміх, дотеп і жарти.

Хто в цій мандрівці, як
мога,
Волі, любові зазнав,
Того щаслива дорога
Той по добру мандрував.

Село Довжиця

ПІСНЯ БАДЬОРИХ БРОДЯГ

1

В дорогу! Щоб лиш сонце нам світило,
щоб ясен круг горів нам угорі.
О ти, шляхів безкраїх дивна сило,
що маниш нас в своїй мінливій грі.
Як вдарить запах піль в вікна вітрило,
хто видержить в душних кімнат жарі.
Упитись далі подихом так мило,
геть суми, думи кинути старі!
Вітрами поле душі нам обмило,
а пісню підказали комарі.
Складаєм дні в яскравих айстрів клумби,
нових америк щастя ми колумби.

2

Чи в очі дощ січе, немов горох,
чи в літній день пітніти буде тіло,
хоч рахувати ти б не вмів до трьох,
хоч від журби твоє би серце мліло,
м'який безмежжя обмотає мох,
поглянеш в тихий, вільний безкрай сміло,
покинеш хвиль минулих темний льох,
і буде серце юним шалом цвіло,
і буде в тобі грав пташиний тьох,
поймеш заплутане природи діло.
Без меж і стін, що тиснуть, станеш тут,
бродяга, волокита, шалатут.

Старинна церква в селі Новиця.

З-посеред нас — усі. Всім добре ходилось, ніхто в дорозі не нарікав на втому. Правда, що мозолі ні про кого не забули, але яка б це була мандрівка, коли б з черевика не "доходив" біль натертої ноги, а що це за турист, який не промокне до останньої нитки. Однак цієї другої благодаті не вдалось нам зазнати, бо добра погода була вже раніше замовлена і якось втрималась до кінця.

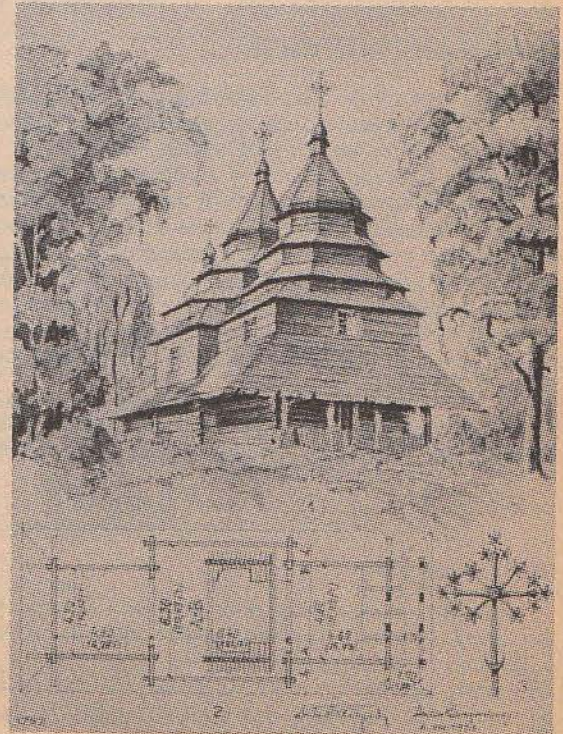
Спільно ми пройшли цілу Лемківщину — від Горлиць через Білянку, Лосе, Климківку, Устя, Новицю, Ганчову, Воловець, Бортне, Крампну, Свіонткову, Поляни, Хирову, Тіляву, Зиндранову до Мокрого.

Тут наша мандрівка
кінчиться, брати!
Ще нічку забавмося
спільно!
Хто зна, чи стрінемося й
куди кому йти?
Руками сплетімося щільно!
Хай кращої долі задатком
будуть
Ті наші робучі руки!
А завтра з нас кожний
підє в свою путь —
До праці! До ділі до
науки!"

ДАРКА

"Наше Слово".

Цитовані уривки з вірша І. Франка "Українська студентська мандрівка літом 1884 р."

Церква — Івашківці, Турка — 1783 гл. ст. 28

У ПАМ'ЯТЬ ДРУГА ВЕРНИВОЛІ — АНДРІЯ МИЦЬО

ДО ГОЛОВНОЇ УПРАВИ
ТОВАРИСТВА КОЛИШНІХ ВОЯКІВ УПА В ЗСА!

Дорогі Друзі!

День 3-го січня 1979 року, коли то люди готовилися зустрічати традиційні Різдвяні Свята, прибула вістка, що внесла смуток в наші серця, бо відійшов у вічність наш незабутній друг, сп. п. ВЕРНИВОЛЯ — АНДРІЙ МИЦЬО.

Складаємо вислови глибокого співчуття на руки ГОЛОВНОЇ УПРАВИ ТОВАРИСТВА КОЛИШНІХ ВОЯКІВ УПА, членом якої був сп. п. друг ВЕРНИВОЛЯ.

Рівнож висловлюємо наші сердечні співчуття опечаленій ДРУЖИНІ, ДІТЯМ, РОДИНІ, ДРУЗЬЯМ, та особливо рідному братові МИРОНОВІ МИЦЬО — ДУХОВІ, нашому близькому другові.

Сумують його друзі із спільної боротьби ОУН — УПА на ЛЕМКІВЩИНІ, з якими доводилось йому змагатися з польським окупантом за волю України, оплакує втрату свого Воїна рідне село Полонна та доколичні села його Куца, сумом оповита княжа ЛЕМКІВЩИНА, бо не стало вірного сина-борця і

будівничого нового, праведного ладу. Працає у вічність дорогого ДРУГА широка громада, а зокрема ПЛАСТ і СУМ, бо для молоді Пласту Він віддавав свій час, здібності та любов до рідного передавав молодому поколінню.

Сп. п. друг ВЕРНИВОЛЯ служить нам прикладом активного Воїна — БОРЦЯ, що ціле своє життя посвячує ВЕЛИКІЙ ІДЕЇ та мобілізує нові сили, молоде покоління на службу УКРАЇНІ.

Працаємо нашого друга ВЕРНИВОЛЮ, з яким доводилось співпрацювати та боротись з ворогами України на протязі 1945, 1946, і 1947 років на нашій незабутній ЛЕМКІВЩИНІ!

Вічна СЛАВА і ПАМ'ЯТЬ БОРЦЕВІ ЗА ВОЛЮ УКРАЇНИ!

Степан і Надія Голяш

На доповнення повищих слів — Головна Управа Тов. Кол. Вояків УПА ім. ген. хор. Тараса Чупринки в ЗСА, складає 50.00 дол. на "Фундацію Дослідження Лемківщини".

ЛИСТУВАННЯ

Сянік — Польща
9-го липня 1978 р.

ШАНОВНИЙ ПАНЕ МИЦЬО!

Звертаюся до Вас з великою просьбою о поміч. Жінка моя померла пару місяців тому. Я залишився з трьома дітьми. Найстарше має 16-ть а наймолодше 7 років. Зачав я будову нової хати, але тепер не маю можливості її закінчити з огляду на гроші. В старій сидіти вже не можна бо всюди пледоц. Дітей також треба посилати до школи та не маю в що убрати. Я дуже, дуже прошу Вас пане Мицьо і цілу Вашу громаду, як зможете то мені допоможіть. А я і мої діточки будемо Вам за це дуже вдячні. Прошу ласкаво, вислухайте моєї просьби.

Повища просьба була полагоджена Відділом Організації Оборони Лемківщини в Сиракузах.

Ольштин — Польща
4-го квітня 1978 р.

ДОРОГІ ДРУЗІ!

Листа і гроші одержав від Вас і Друга Миця, за що Вам дуже з цілого серця дякую. Все це я одержав, коли лежав в шпитали. Як мені все це принесла жінка то я почав плакати, як мала дитина, що є ще на світі такі люди, які і про мене не забувають. Ще раз Вам дякую Друзі!

А тепер дещо про себе. Я жонатий і маю троє дітей. Жінка моя походить зі села Калічава — Лемківщина. Дітей ми научили говорити по українськи і вони всюди пишуть, що вони національності української, помимо того, що родились в західній Польщі. Я вже по троха можу ходити. Не раз виїду в город сяду на лавці і пригадую минуле. Не маю друзів з молодих літ. Одні відійшли на все, а другі розійшлися наче блудні сини по цілому світу, бо в нашій рідній хаті не було місця для нас. Та хотілося б послухати з віконця рідної і вільної хати голос пісні про нашу славу!

Кінчаю, здоровлю щиро словом Слава!

Ольштин — Польща
12-го грудня 1978 р.

ДОРОГІ ДРУЗІ!

Хочу Вас повідомити, що в мене дуже погіршилось здоров'я. Мабудь прийдеться кінчати, що було добре і зле. Лікарі зробили все, що могли. Та щоб рятувати то, що ще можна, потрібно мені американських ліків, які тут можна купити тільки за долляри. Ми маємо троха але щоб викупити ліки нам бракує 45-ть доллярів. Я дуже Вас прошу передайте негайно цю вістку для Друга Мирона Миця.

Бувайте здорові! Жду! Слава!

Обі повищі просьби походять від одної особи. Вони були полагоджені Відділом Організації Оборони Лемківщини в Пасейку.

1-ий відділ ООЛ

Нью Йорк Н. Й. [С. Б.]. В неділю 4-го лютого 1979 р. — відбулися Загальні Річні Збори 1-го Відділу ООЛ в Нью Йорку.

Зборами проводила президія в складі: голова К. У. Микола Грицковян, заст. гол. Іван Ділай та секретар Петро Гарайда.

Обширний звіт про пророблену працю Відділу склали члени уступаюч. управи: голова М. Ковчак, секретар П. Гарайда, скарбник Д. Барна, орг. реф. М. Бабяк, доп. реф. М. Пужик і заст. гол. В. Скомський.

Звіт Контрольної Комісії з перевірки господарки і праці Відділу зложив її голова І. Ділай.

Після звітів та уділення абсолюторії уступаючій Управі, Збори перевибрали нову Управу на 1979 р., в такому складі: голова М. Кавчак, заст. голови В. Скомський, секретар П. Гарайда, скарбник Д. Барна, орг. реф. М. Бабяк, допом. реф. М. Пужик.

Вільні члени: М. Грицковян, П. Барабан, М. Зварчук, С. Кордуба, В. Щерба. Номінаційну Комісію очолював голова Ф. Д. Л. Мирон Мицьо до якої входили члени К. Бабяк і М. Пужик.

Переобраний голова М. Кавчак подякував за довір'я, і закликав Всіх членів Відділу до співпраці, бо тільки разом можна добитися успіхів та попросив всіх до приготовленої перекуски.

Довго ще обговорювано різні проблеми, так Відділові, як і цілої Організації Оборони Лемківщини.

Під час перекуски, на внесок П. Гарайди, присутні склали свої пожертви на листу коляди в сумі 87 дол.

Зі збірки на хрестинах П-ства Дупляків в Сиракюзах, Н. Й. 78.00 доларів на Фундацію Дослідження Лемківщини

ООЛ 22-гий Відділ в Сиракюзах, Н. Й. Замість квітів на могилу бл. п. Ксені Майкович з Антонів складає 25.00 доларів на Фундацію Дослідження Лемківщини

ООЛ 22-гий Відділ в Сиракюзах, Н. Й. Замість квітів на могилу св. п. Павла Гаргая зі збірки на трапезі 175.00 на Фундацію Дослідження Лемківщини

ООЛ 3-тий Відділ в Пассейку, Н. Дж. Замість квітів на могилу визначного сина княжої Землі-Лемківщини — борця за волю України, колишнього старшину ОУН-УПА на Лемківщині, голову Крайової Пластової Старшини в ЗСА сл. п. Андрія Миця-"Верниволи" складаємо 150.00 доларів на Фундацію Дослідження Лемківщини.

Всім жертводавцям щиро дякуємо

Фінансова Референтура ФДЛ.

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБОРОНИ ЛЕМКІВЩИНИ

ВІДДІЛИ: НЬЮ-ЙОРК, ПАССЕЙК, ЕЛІЗАБЕТ І НЬЮАРК

Влаштовують спільний

ФЕСТИН — ПІКНІК

На українському селі біля Бавнд Бруку

Сідер Гров рд., Самерсет Н. Дж.

в неділю 17 червня 1979 р. Початок 12 год. дня

Приграватиме популярна орхестра "Вишивки"

В програмі:

- Виступ чоловічого хору "Гомін" з Пассейку, під керівництвом інж. Й. Кібали
- Танцювальна група осередку СУМА з Пассейку
- Мистецька виставка і виграш мистецьких предметів.

Доїзд: Парквей савд і Гайвей 287; виїзд ровд — 527

До участі запрошує

ІМПРЕЗОВИЙ КОМІТЕТ

ОЙ, ВЕРШЕ МІЙ, ВЕРШЕ

Обробка Я. Гайворонського

Andante

С.
Ой вер_ше мій, вер_ше... мій зе_ле_ний вер_ше.
Не хо_ди ти би_ло, кади_ль я хо_ди_ла.

Т.
мій зе_ле_ний вер_ше
кади_ль я хо_ди_ла.

Б.

юж мі так не бу_де, юж мі так не бу_де,
не лю_би_ти би_ло, не лю_би_ти би_ло.

юж не бу_де, юж мі не бу_де,
не лю_би_ти, не лю_би_ти би_ло.

як мі би_ло пер_ше, юж мі так не бу_де,
ко_го я люб_и_ла, не лю_би_ти би_ло,

юж не бу_де,
не лю_би_ти,

юж мі так не бу_де, як мі би_ло пер_ше,
не лю_би_ти би_ло, ко_го я люб_и_ла.

юж мі так не бу_де, як мі би_ло пер_ше,
не лю_би_ти би_ло, ко_го я люб_и_ла.

юж не бу_де,
не лю_би_ти,

mf

С. А мі би - ло пер - ше, гу - ля - ти си би - ло, Я - ніч - ку зла - то - влас, чом не хо - диш до нас?

А. мі би - ло пер - ше, гу - ля - ти си би - ло, Я - ніч - ку зла - то - влас, чом не хо - диш до нас?

p

од сво - ей ма - мич - ки, од сво - ей ма - мич - ки, Чи ся ма - ми бо - їш, чи ся ма - ми бо - їш?

од чи сво - ей ма - мич - ки, Чи ся ма - ми бо - їш?

allarg *f a tempo*

не хо - ди - ти би - ло, од сво - ей ма - мич - ки, Чи о - ня не сто - їш? Чи о - ня не сто - їш?

од сво ей ма - мич - ки не хо - ди - ти би - ло. Чи ся ма - ми бо - їш? Чи о - ня не сто - їш?

од чи ма - мич - ки Чи ся бо - їш?

p *mf*

С. М... М...

А. М... М...

Т. Ма - ми ся не бо - ю і о те - бе сто - ю, Бо то ті я - зи - ки гір - ше, ніж от ме - ча.

Б. М... М...

ДЕРЕВ'ЯНА АРХІТЕКТУРА УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТ

Видавець: Фундація дослідження Лемківщини. Нью-Йорк 1978, ст. 286. Редакційна Колегія: Михайло Черешньовський, Микола Дупляк, Богдан Геруляк, Мирон Мицьо.

I. Частина: Українська дерев'яна архітектура: до питання розвитку дерев'яної архітектури Лемківщини. Автори: О. Чмух, А. Варивода, О. Волинець, Р. Райнфус, П. Стефанівський, А. Варивода

II. Частина: Ілюстрації вибраних дерев'яних споруд округи українських Карпат — Антін Варивода.

Стрижем книги є рисунки Антона Вариводи. Їх 178, в тому понад сто церков, дерев'яні лемківські хати і хижі.

Д-р інж. Антін Варивода народився в Західній Україні. Середню школу закінчив у Станиславові, вищу освіту здобув у Кракові і Варшаві. Як інженер-архітект працював за фахом від 1937 — 1962 року. За ним низка друківаних праць, зокрема цінні документальні матеріали дерев'яної архітектури Західньої України і сумежних країв.

Церква— Розділ, Дрогобич — 1626

Церква в Тухольці — 1767

ДЕРЕВ'ЯНА АРХІТЕКТУРА УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТ

— це чепурно, й розкішно оформлена книга-альбом, який повинен знайтися у кожній приватній і громадській чи публічній бібліотеці. Резюме кожної частини в англійській мові дозволяє і чужинцеві познайомитися з цією ділянкою нашого архітектурного мистецтва. Рисунки, майже при кожній споруді, дають перекрій і план будинку, а теж зображують подробиці дерев'яних декоративних та технічних деталей. Обкладинка-обволота — проекту інж. Богдана Геруляка, якої орнамент на лемківській церковці наче зарисовки гонтів, вражає тонким смаком. Праця цінна ще й тим, що багато із церков зображених д-ром А. Вариводом вже й не існують; вони знищені чи то в часі воєнної завірюхи, чи в наслідок виселення населення з Лемківщини. Деякі мабуть перестали існувати тому, що ніхто не дбав про їхню консервацію, ремонт чи відбудову. Так ця книга осталася самотнім слідом цього архітектурного мистецтва характеристичного для Західніх земель України.

Рецензенти ("Америка", "Свобода") підкреслюють вартість твору, називаючи це видання "Монументальною книгою-альбомом".

Подбаймо про поширення цієї книги, про те щоб вона появилася на полицях наших домашніх, громадських бібліотек, але теж у публічних міських, університетських і інших бібліотеках, де останеться тривалим пам'ятником нашої культури.

Замовляти:

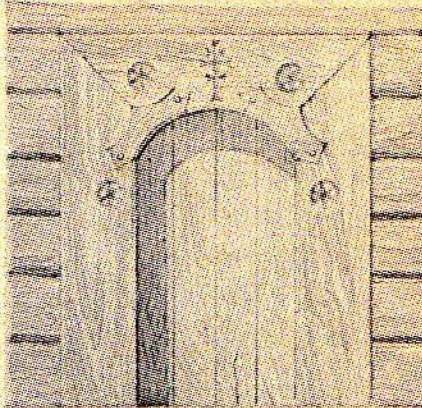
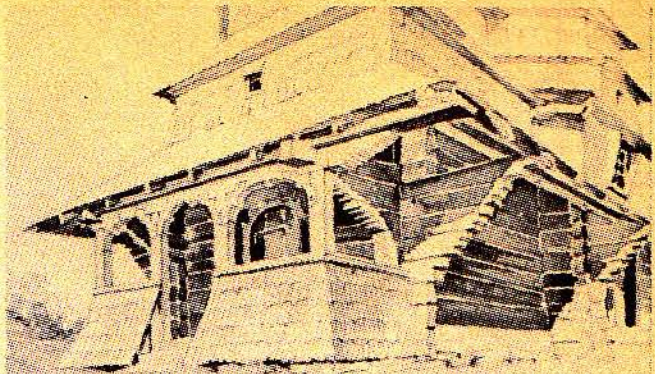
The Lemko Research Foundation, Inc.

P. O. Box 652

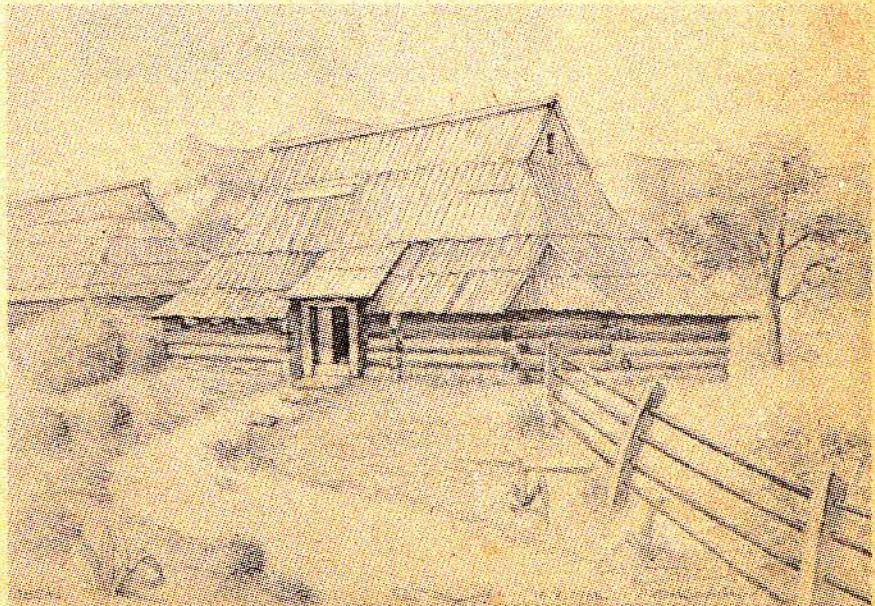
Cooper Station

New York, N. Y. 10003

ціна 31.00 дол.

Церква в Маткові, Самбір — 1838

Хата. Ворохта, Надвірна — 1894

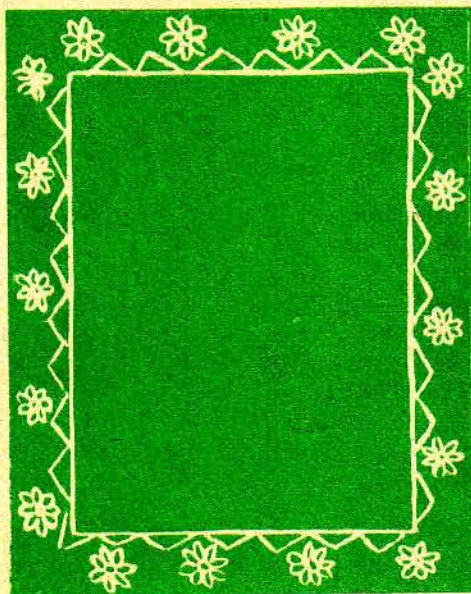
лупи
-поку-
у. За
-енер-
авові,
хідні

к хати і
и. Іх 178.

— Антін
дерев'яних

да
), Болінець, Р.
ктури Лемків-
рхітектура до

дан Геруляк,

<http://lemko.org>

Digitally signed by <http://lemko.org>
DN: cn=<http://lemko.org>, o=Walter
Maksimovich, ou, email=walter@lemko.org,
c=US
Date: 2009.12.25 17:56:53 -05'00'

